Cezar Baltag despre **Sfîntul Gheorghe și Florii**

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL V • Nr. 16 (219) • 20-26 aprilie 1994 • 16 pagini • 200 lei

pag. 8-9

Interviul săptămînii
Mugur Isărescu

Ce putem face cu certificatele de proprietate? – dialog la GDS

pag. 12-13

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Două liste?

În editorialul primului număr din acest an m-am întrebat dacă nu cumva ne îndreptăm spre alegeri anticipate, în ciuda faptului că ele nu păreau să avantajeze nici Puterea, nici Opoziția. Relativ curînd după aceea, PDSR avea să dea drumul unei campanii electorale intense, de parcă alegerile anticipate ne-ar bate într-adevăr la ușă, iar Adrian Năstase ar trebui lansat pentru prezidențiale (fie alături, fie în locul lui Ion Iliescu). Rănit de moțiunea de cenzură și de sondajul care îi marca nepopularitatea, guvernul Văcăroiu nu părea la data respectivă (ianuarie '94) să mai aibă zile multe. Remanierile ulterioare, discutabile și discutate, nu i-au dres imaginea; dar azi el arată o remarcabilă longevitate. Creatorul său s-ar putea să-i fi dat în grijă chiar organizarea alegerilor (anticipate sau nu) într-un teritoriu din care prefecții FSN–PD și primarii CDR vor fi fost măturați (care prin destituire, care prin compromitere). Iar diferența dintre Nicolae Văcăroiu și Theodor Stolojan ca organizator de alegeri o putem deduce înainte de a ajunge acolo. Puterea a scos în primăvară același guvern monocolor, ușor recondiționat, cu aceleași concesii substanțiale făcute aliaților național-comuniști după discuțiile pentru un guvern de coaliție cu Opoziția purtate sub stresul iernii. Cît despre Opoziție, [illegible] nu s-a ales din ele decît cu un mic spațiu pe postul național de televiziune, care i-a evidențiat discursul politic coerent și capacitatea de a se uni în momentele cheie. Pentru că altminteri, neglijenți cu propria imagine, liderii și partidele din Convenție umplu ziarele cu mărunțele lor ciondăneli de familie, de parcă în CDR și-ar duce toate războaiele. Ca să fie și mai clar că pînă la alegeri nu prea mai sînt șansele unei schimbări de esență, putem compara emoția cu care așteptam în iarnă grevele generale și indiferența cu care ne gîndim la ele azi: mai exact, modul în care masa sindicaliștilor a răspuns la chemările liderilor lor, de care îi despart atîtea, de la nivelul de instrucție și de viață pînă la interesele practice.

Campania electorală a PDSR și declarațiile retorice ale celorlalte partide nu dau electoratului îngrijorat doar de scumpirile zilei de mîine nici un indiciu asupra datei cînd va fi chemat la urne. Cel mai devreme în 1995, spune un calcul elementar. Nepopulară actualilor parlamentari (parte din ei nesiguri că își vor putea reînnoi mandatul), ideea alegerilor anticipate înseamnă separarea legislativelor de prezidențiale. O noutate pentru România, unde eforturile Opoziției de a le despărți nu au avut nici o șansă în alegerile anterioare nu dintr-un motiv economic, cum s-a declarat, ci pentru că popularitatea lui Ion Iliescu se transmitea partidului său prezidențial (FSN–FDSN). Dar instituțiile Puterii fiind afectate diferit de uzura guvernării, e posibil ca această piesă să nu se mai joace și a treia oară. Cel care trebuie să dea foc verde pentru alegerile anticipate (președintele Iliescu) n-are s-o facă probabil decît dacă PDSR își recuperează handicapul actual ori dacă, dimpotrivă, uzura partidului de guvernămînt crește, riscînd să contamineze grav și Președinția. Nemulțumirile sociale nu s-au oprit în filtrul guvernului Văcăroiu, ci, trecînd mai departe, au afectat PDSR, silindu-l să cedeze Convenției primul loc în ierarhia formațiunilor politice. (Sondajele sînt unanime în această privință.) Nimic mai firesc decît o astfel de uzură la guvernare, într-o perioadă devoratoare de mitologii cum este tranziția. Nefiresc e doar că într-o țară ce se anunță democratică, cei aflați la putere să nu se consoleze cu gîndul că vor ajunge și ei într-o zi în guverne de coaliție sau chiar pe băncile Opoziției. Nefiresc e ca directocrația (termenul foarte util al lui Andrei Cornea) să nu se decidă, în ciuda discursurilor ei sforăitoare despre reformă într-un nou limbaj de lemn, să intre cu adevărat în economia de piață în care pe noi ne-au azvîrlit de mult. Deși nici presa, nici cultura nu erau primele obiective.

Probabil deci că nu iminența unor alegeri anticipate a pus în mișcare mașina electorală a PDSR, ci indiciile care i-au arătat că, fără o performanță deosebită (chiar dacă în ultima jumătate de an s-a dovedit mai activă), CDR este cotată astăzi ca prima formațiune politică. După alegerile din '92, analizînd greșelile Convenției, presa a fost unanimă în a-i prezice destrămarea. La ora aceasta se vede că au fost predicții pesimiste care nu au ținut seama nici de atașamentul electoratului, nici de maturizarea posibilă a politicienilor. Succesul posturilor de radio private care au compensat căderea presei scrise și recenta spargere a monopolului TVR dau și ele șanse Convenției pentru viitoarele alegeri. În ce măsură însă răspund liderii și partidele din CDR marii responsabilități presupuse chiar de aceste șanse? În ce măsură partidele se întăresc în teritoriu, în ce măsură liderii au căzut de acord asupra unei strategii electorale comune? Un exemplu recent ne face să redevenim sceptici: ideea lansată de nepopularul primar al capitalei, Crin Halaicu, a candidării pe două liste (una a Convenției, alta a partidelor liberale). Poate nu e întîmplător că tocmai Crin Halaicu, mult timp apropiat de Radu Câmpeanu, lansează această idee ce pare să reediteze felul în care PNL a rămas în afara Parlamentului.

CITITORII NE RĂSPUND LA CHESTIONAR

Dragi prieteni,

Sper să nu vă supărați dacă mă adresez dvs. cu această formulă, poate prea familiară, dar nu pot să nu mă bucur că existați.

Tot ce regret mai mult este că nu am avut puterea să vă descopăr de la început, pierzîndu-mi timpul (și banii) citind maculatură dăunătoare gen "Dimineața", "Azi", "Adevărul", "România Mare", toate ediții '90–'91. Probabil, în cazul meu a fost vorba de un proces necesar de decantare, eu descriindu-vă printr-o scrisoare de acum doi ani (pe care am avut surpriza s-o văd publicată) situația anterioară Revoluției. M-am considerat și atunci și mă consider și acum un om de bună-credință, care așteaptă să-i fie oferite variante de alegere. Dacă atunci Opoziția mi se părea neconvingătoare, mai ales prin oamenii pe care-i băgase în față, bineînțeles că și gazetele zise de opoziție erau privite cu suspiciune. La amuzamentul nătîng pe care-l resimțeam citind "Săptămîna pe scurt" (din "România Mare", n. red.) am renunțat relativ timpuriu, cu ocazia unui articol-fluviu (pe două pagini de revistă), puternic antisemit, în care (printre alții), era "demascat" pînă și bietul domn Iosif Sava (autodeclarat, totuși, om de stînga) drept "jidan". Nu pot să nu-mi amintesc că am început să caut adevărul în mod constant (și pînă atunci o făcusem, dar sporadic) abia cînd au apărut fricțiunile dintre Iliescu și Roman (atunci am abandonat definitiv partea tembelă a presei). De altfel, chiar adînc fesenizat fiind, la alegerile din 1990, la Senat am votat lista cu Pleșu, Caramitru, Hăulică și (parcă) Liiceanu, nici acum nevenindu-mi a crede că n-au reușit să strîngă atîtea voturi cît să intre măcar capul de listă în Parlament (numai de la mine veneau trei voturi!). Și dubiile în legătură cu corectitudinea votului de aici au plecat, din transferul voturilor spre marionete penibile ca Ștefan Cazimir sau I.I. Brătianu și din acel 66% din voturi pentru FSN (de ce nu 63 sau de ce nu 70?). Totuși, un guvern cu Pleșu la Cultură mi se părea profund credibil (comparați situația cu cea de acum!). Faptul că a știut să se înconjoare de oameni de o anumită calitate mă face să am și astăzi o oarecare simpatie pentru Roman, cu rezervele respective. De altfel, ăsta este și motivul pentru care vă scriu de data aceasta, oarecum incitat de o scrisoare de la un cititor, publicată în numărul trecut al "22"-ului. Respectivul domn respingea o apropiere PD–CDR, fapt care m-a făcut să mă uit mai atent din cine sînt compuse sus-numitele forțe politice și – vă rog să mă credeți – nu știu cine lese în avantaj dintr-o astfel de comparație. Nu am să fac, din teama de a nu vă solicita o atenție în plus pe care nu o merit, decît o analiză cît pot de succintă a personalităților mediatizate din cel mai puternic partid din CD (și din Opoziție). Este percepția mea exclusivă și pretind că am analizat cu toată bunăvoința ieșirile publice ale respectivilor personalități (despre altfel de ieșiri nu am cunoștință!). Deci: **Dl. Mircea Ciumara** – de un socialism mai pregnant decît al lui V. Sălăgean, cel din vina căruia, eu personal, am renunțat în '90–'91 să mai citesc ziarul "Adevărul" (culmea, din motive de stîngism!). Acestea toate, plus figură și dicție, l-ar transforma, cred, într-un Văcăroiu ceva mai spălățel în cazul că ar ajunge prim-ministru. **D-nii Diaconescu, Gabrielescu, Lup** – "bătrînei" cumsecade, agreabili – poate – în discuții de nivel Cișmigiu; unul mai tranșant, altul mai cooperant, nu le poate fi negată legitimitatea locurilor ocupate în Parlament (și în virtutea suferințelor trecute), dar în nici un caz în postura de lideri. **Dl. Ticu Dumitrescu** – persoană foarte neglijentă în 1990 cu imaginea sa publică, fiindu-mi în continuare asociat în memorie cu dl. Octav Rădulescu (de care între timp s-a separat), excesivi aproape de isterie (deși, acum, poate le-aș da dreptate); nu-mi pot refuza o comparație cu doi țînțari enervînd un armăsar pînă acolo încît acesta reacționează disproporționat față de prezumtivele neplăceri produse. Incredibil de ponderat în ultimul timp, chiar lasă de bunăvoie să-i scape din mînă o comisie aparent foarte importantă a Parlamentului, asta după ce dezvăluie că a "arestat" agenții ce-l urmăreau pas cu pas, lăsînd-o apoi în cadă de pește. Nu poți decît să crezi că li este frică. **Dl. Ion Rațiu** – nimic de pierdut, nimic de cîștigat; prea "zglobiu" după gustul meu. Oricum, marginalizat. **Dl. Radu Vasile** – timbru "dur" fără efecte palpabile. Nu-mi produce nici o impresie, nici de bine, nici de rău. Ceea ce e grav. **Dl. Ilie Păunescu** – după ce a condus catastrofic campania CD, s-a retras "la țară" în Germania, preferînd probabil siguranța pensiei occidentale (dacă o are). Sper să nu "pic" pe vreo dezvăluire de tip Vadim, cum sper să nu fie vorba de probleme de sănătate. Îl consider oricum peste media PNȚCD în privința discursului politic. **Dl. Vrăbiescu** – personaj absolut deconcertant. Am vrut chiar să vă "cer socoteală" în privința lui, după o emisiune "live" la un post de radio, de acum cîteva luni, în care, pe parcursul unei nopți întregi, s-a simțit atît de în largul său încît mi-a adus aminte de unul din personajele lui Caragiale "simplu dar onest". Nu știu dacă e rizibil sau tragic, chiar în condiția lui de "intelectual tehnic", să te lauzi că (scuzați cacofonia) "Colț Alb" al lui London este singurul roman citit (fiind totuși vorba, în respectiva discuție, de o asociație chinologică cu aceleași nume), dar lucrurile nu par deloc în regulă cînd începe să declare cu nonșalanță că el l-ar fi pus prim-ministru **după Revoluție** (!) pe fostul prim-secretar PCR Constanța, cel despre care se spunea că a fost aruncat de la etaj de mulțimea răsculată. Întîmplător sînt și eu dintre beneficiarii "comunistului de omenie" **Marina** (așa se chema respectivul), pe vremea cînd era "prim" la Bistrița, în sensul că am fost printre mulți bucureșteni care ne fîceam aprovizionarea din magazinele comerțului socialist din capitala județului, dar de aici și pînă la postul de prim-ministru după o revoluție anticomunistă... **Dl. Ulm Spineanu** – deși cred că nu este economist de profesie, mi se pare "cel mai tare" din partid în domeniul analizei economice. Discurs politic modern și cursiv, cu toate acestea, în ultimul timp, pare retras într-un con de umbră, eclipsat de "socialistul" Ciumara. **TUNȚCD și Organizația muncitorească** – prima, organizație ieșită din anonimat (de altfel, acesta a fost și scopul), cu ocazia acțiunii "Jurassic Pork", ridică nesperate mingi la fileu "omului" de la Bărca, precum mai de mult Marian Munteanu lui Ion Iliescu; în legătură cu a doua, recomand de urgență trasformarea ei în organizație țărănească, pentru că buba acolo e... **Dl. Otto Weber** – îl trec tot la țărăniști, pentru că partidul dumnealui este pur fantomatic. Mi se pare atît de lipsit de personalitate, încît nu face deloc cinste numelui dumnealui cu rezonanțe atît de germanice. **Dl. Gabriel Țepelea** – cu alură de Senator de Drept, deși dînsul este (doar) deputat, îmi pare aproape la fel de apolitic precum celebrul **Geonea** (un fel de **Eugen Simion** al PNȚCD). **Dl. Iulian Crețu** – teribil de șifonat în urma scandalurilor de presă. Apariții total neconvingătoare în mass-media. Putea aparține oricărui alt partid. **Chiar mă întreb: unde i-ați găsit? Dl. Corneliu Coposu** – îmi vine foarte greu să-l caracterizez, chiar pînă la a nu mai aminti stima și respectul pe care i-l datorăm. La d-sa "încremenirea în proiect" îmbracă formele cele mai benigne. De o consecvență iritantă, ce poate părea unora încăpățînare. Să dea Domnul să-i vină românului mintea cea de pe urmă (deși eu mă îndoiesc), pentru că altfel dl. Coposu este o pradă ușoară în fața covîrșitoarei mașinării a SS (Statul-Securitate, nu Securitatea Statului).

Concluzia mea nu poate să fie decît tristă, pentru că dacă așa arată partidul sprijinit de păturile mai "destupate" ale acestui popor, înseamnă că ne merităm soarta. Ajungi, fără să vrei, la concluzia că și "conservatorismul" (eufemistic spus) poporului român are și el un rol sanitar (apropo de prezidențialele din '90, cu cei trei candidați). Comparația care îmi vine în minte acum, cu "frații noștri" italieni, de după alegerile lor generale, îmi dovedește că nu e foarte important stadiul de civilizație atins de un anumit popor.

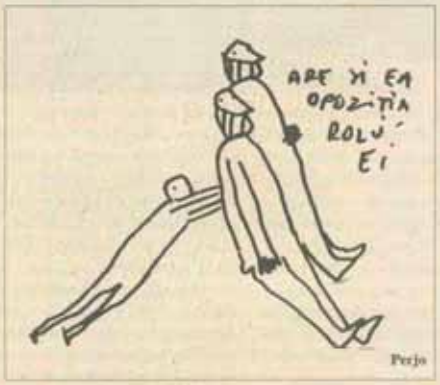

Dacă la ei s-a reușit "fabricarea" unui Berlusconi în două luni de zile, bineînțeles pe datele preexistente ale personajului și pe orizontul de așteptare al poporului italian (foarte bine estimat fără "aportul" IRSOP, IMAS, etc.!), atunci cînd "a ajuns cuțitul la os", cum să nu te întrebi de ce la noi nu s-a reușit acest lucru în aproape 5 ani?! (...)

În final, n-am să mă scuz pentru franchețe, ci pentru că s-ar putea să fi săvîrșit un număr apreciabil de greșeli de gramatică și de structură a frazei, fiindu-mi mie ușor acum să dau vina pe "dictatura totalitară" că nu m-a lăsat să termin mai mult de 8 (opt) clase gimnaziale și alea la F.F.!

Mă scuzați, de asemeni, că nu m-am mai chinuit să vă transmit textul bătut la mașină, dar, cu tot riscul de a nu avea răbdare să-mi desciframi scrisul, nu vreau să credeți că "mă gudur" ca să mă văd publicat, nu ăsta e scopul mesajului meu.

***

În privința Chestionarului, am să vă măgulesc spunîndu-vă că sînteți cea mai europeană publicație de la noi (scuzați!, alături de "Dilema"). Nu schimbați nimic! Fără sport, fără publicitate filmelor facile (chiar prin tipărirea difuzării lor)! Dacă ar fi să vă dau o sugestie, eu aș scoate și pagina "Săptămîna politică pe scurt", pentru că majoritatea cititorilor dumneavoastră sînt oameni informați prin intermediul cotidienelor sau posturilor de radio. Dar, mă rog, s-ar putea ca într-o zi chiar și eu să renunț să le mai urmăresc, și atunci am să-i descopăr utilitatea. Încercați să-i atrageți în paginile revistei pe George Pruteanu, Florin Iaru, Mircea Cărtărescu, Ion Stratan, (cu Mircea Dinescu parcă nu sînteți în relații prea cordiale), Mircea Iorgulescu etc., etc., etc. Dacă nu se poate, este excelent și așa. Grafica e senzațională, puneți-l pe Perjo la treabă, să nu ne mai lase vreun număr fără "aportu'" domniei sale.

M-am mirat foarte tare cum de dl. Șerbănescu nu a abordat pînă acum "Caritas"-ul și consecințele lui catastrofale asupra economiei, ca să nu vorbesc de implicațiile lui politice. Poate o va face totuși.

Nicu Kozma, muncitor – noul titlu de noblețe, București

În primul rînd vreau să-mi exprim părerea despre revistă în general. Este o publicație de înaltă ținută civică, fără exagerări, fără extremisme, întruchipînd ceea ce își dorește cititorul pentru echilibrul psihic atît de zdruncinat ante- și post-revoluționar.

Nu cred că ar trebui ceva de eliminat, tot ce se publică este interesant. Dar ca să-mi exprim părerea și detaliat voi începe cu următoarele preferințe, în ordinea: **1. editorialul** este foarte bun și competent; **2. rubrica de scrisori** sosite la redacție ar trebui să fie restrînsă, în scopul evitării polemicilor. Cred că ar trebui publicate periodic numai acele scrisori pe care le considerați de mare importanță pentru cititori; **3. cronicile și comentariile** sînt cele care formează fondul gazetei și le consider ca fiind bune și competente; **4. "Interviul săptămînii"** este o rubrică foarte bine venită, pentru că în baza acestora cititorii pot să-și formeze o părere despre oamenii politici de primă mărime și să-i categorizească în consecință; **5. rubrica privind "comentarea sondajelor de opinii"** este extrem de bine venită, cu ajutorul acesteia își pot da seama periodic despre "starea națiunii" sau mai bine zis despre încrederea sau neîncrederea în Executiv, în partidul de guvernămînt, în mersul reformei etc.; **6. comentariul despre TVR**. Sugerez ideea analizării posibilității de a fi însoțit de programul 1 TVR pe repere orare, care nu cred că ar lua mai mult de o jumătate de pagină. Aceasta ar favoriza pe cei ce nu-și permit să cumpere "Panoramic"-ul; **7. la rubrica istoria religiilor**, în afară de comentariile care apar sugerez ideea de a se analiza posibilitatea apariției unui serial de educație religioasă. Acestea ar veni în sprijinul celor care timp de aproape 50 de ani au fost lipsiți de această posibilitate. Trebuie găsită forma atractivă accesibilă fiecărui credincios.

Interesantă ar fi o rubrică – săptămînală sau lunară – denumită adevăruri istorice, care să comenteze falsurile făcute în cei 50 de ani de comunism. Poate se găsește posibilitatea de a se introduce și o rubrică nouă despre reformă, în care să se explice pe larg în ce constă reforma, unde ne aflăm în prezent și ce etape mai avem de străbătut. În trei numere consecutiv a apărut la rubrica document un serial al revoluționarului Miron Enache, pe care l-am găsit atît de sincer și curat încît m-am hotărît să vă sugerez ideea de a deschide o rubrică în acest sens, la care să aibă acces cei care au făcut adevărata Revoluție, fără certificate și tot felul de avantaje.

Cît despre grafică, toate felicitările d-lui **Dan Perjovschi**. Aceasta este spontană și sugestivă cum n-am mai întîlnit în alte reviste.

Dintre autorii articolelor, îmi exprim părerea că toți sînt bine pregătiți, iar temele abordate uneori sînt de înalt profesionalism și de mare curaj. În ordine, mă satisfac în mod deosebit: **Gabriela Adameșteanu, Andrei Cornea, Tia Șerbănescu, Ilie Șerbănescu, Rodica Palade, Oana Armeanu, Dan Perjovschi**.

Gh. Moraru, Galați

Din sumarul numărului viitor:

- **Interviul săptămînii: Mihai Botez, ambasadorul României la ONU.**
- **Costea Munteanu – "Privatizarea românească în impas. Există soluții?"**
- **Drama rețetelor compensate (anchetă).**
- **Conferința forumului Crans-Montana (București, 21-24 aprilie 1994).**

RALUCA STROE-BRUMARIU

Proiectul Legii învățămîntului (II)

Autonomie universitară... originală

Atît proiectul de lege cît și raportul comisiei parlamentare de specialitate conțin o anume ambiguitate, tipică jumătăților de măsură, ambiguitate ce se regăsește în special la capitolele referitoare la învățămîntul superior, învățămîntul particular și cel al minorităților naționale.

Autonomia universitară, căreia în lege i se dedică un întreg capitol, este definită ca fiind dreptul instituțiilor de învățămînt superior de a se autoconduce, autoorganiza și autodezvolta și vizează domeniile conducerii, structurării și funcționării instituției, ale activității didactice și de cercetare științifică, ale administrației și finanțării. Proiectul detaliază în continuare modul cum se realizează autonomia universitară prin stabilirea planurilor de învățămînt și a programelor analitice, programarea, organizarea și perfecționarea procesului de învățămînt, admiterea candidaților la studii, acordarea titlurilor didactice, științifice și onorifice, eligibilitatea tuturor organismelor de conducere prin vot secret, gestionarea fondurilor, înființarea fundațiilor etc. În articolul următor însă apar două alineate care pun sub semnul întrebării gradul real de autonomie: organele alese, cu excepția rectorului, se confirmă de senatul universitar; rectorul se confirmă prin ordin al ministrului Învățămîntului. Ministrul Învățămîntului poate suspenda din funcție, din "motive justificate", rectorul unei instituții de învățămînt superior. Iar în articolul 97 se prevede că la nivel național autonomia universitară se manifestă prin relația directă a rectorului instituției de învățămînt superior cu Ministerul Învățămîntului.

Ansamblul de drepturi și obligații, ca și normele care reglementează viața comunității universitare sînt cuprinse în Carta Universitară a instituției respective, Cartă adoptată de senatul universitar. Studenții pot fi reprezentați în consiliile facultăților și în senatele universitare, în proporție de cel mult 1/4 din numărul membrilor acestora.

Învățămîntul particular

Învățămîntul particular poate funcționa dacă este organizat pe principiul non-profit și dacă evită discriminarea de orice fel și recuză ideile antidemocratice, rasiste și naționalist-șovine. Învățămîntul particular preuniversitar cuprinde grădinițe, școli primare și gimnaziale, școli profesionale și de ucenici, licee și școli postliceale neuniversitare. Procesul de acreditare a unităților de învățămînt preuniversitar cuprinde două faze: autorizarea de încredere, care acordă dreptul provizoriu de funcționare, și acreditarea, care acordă școlii toate drepturile ce decurg din lege. Acreditarea trebuie solicitată la cel mult patru ani după acordarea autorizației de încredere pentru grădinițe și școli primare, după primul examen de capacitate pentru gimnaziu, după primul examen de bacalaureat pentru liceu și după primul examen de absolvire pentru școlile profesionale, de ucenici și postliceale. Planurile și programele de învățămînt trebuie aprobate de minister. Diplomele acordate învățămîntului particular preuniversitar au valoare și sînt recunoscute doar dacă examenele de absolvire au fost susținute în fața unor comisii de evaluare care funcționează pe lîngă Ministerul Învățămîntului. Cadrele didactice din învățămîntul particular preuniversitar trebuie să aibă norma de bază în unitatea respectivă.

Învățămîntul superior particular funcționează potrivit Legii privind acreditarea instituțiilor de învățămînt superior. Ele pot primi subvenții de la stat pînă la 20% din bugetul lor anual. (Pentru învățămîntul preșcolar, primar și gimnazial subvențiile de la stat pot fi pînă la 50% din bugetul anual.) În învățămîntul particular, taxele de școlarizare se stabilesc de către fiecare instituție sau unitate de învățămînt, acestea fiind obligate prin lege să atragă și alte surse de finanțare, în afara taxelor școlare și a veniturilor transferate de la bugetul de stat. Pentru obținerea acreditării, instituția de învățămînt particular trebuie să dovedească faptul că în perioada de funcționare provizorie a folosit cel puțin 25% din venituri pentru investiții în baza materială proprie. După două cicluri de școlarizare ulterioare acreditării, instituțiile respective sînt obligate să facă dovada că dețin în proprietate cel puțin 50% din spațiile de învățămînt.

Învățămîntul în limbile minorităților naționale

Persoanele aparținînd minorităților naționale au dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă la toate **nivelurile** și **formele** de învățămînt. La nivelul învățămîntului preșcolar, primar și gimnazial afirmația de mai sus este în mare parte respectată. La cerere și în funcție de necesitățile locale, legea permite organizarea de grupe, clase, secții sau școli cu predare în limbile minorităților naționale. Limba și literatura română se predau în învățămîntul primar și gimnazial după programe și manuale școlare elaborate în mod special pentru minoritățile respective. În învățămîntul liceal, limba și literatura română se predau după programe și manuale comune cu cele pentru clasele de predare în limba română. Nemulțumirea reprezentanților UDMR din Comisia de învățămînt a apărut odată cu refuzul comisiei de a elimina (la propunerea UDMR) articolul care instituie obligativitatea predării istoriei românilor, geografiei României și educației civice în limba română în cadrul învățămîntului gimnazial și liceal. Aceste discipline vor fi predate după programe și manuale comune cu cele pentru clasele de limba română. Argumentele cu care

comisia a respins propunerea de eliminare au fost că în acest fel elevii aparținînd minorităților naționale vor putea învăța denumirile geografice și istorice în limba română.

La același capitol, proiectul mai prevede ca elevilor aparținînd minorităților naționale care frecventează școli cu predare în limba română să li se asigure, la cerere, ca disciplină de studiu, limba și literatura maternă, precum și istoria și tradițiile minorității naționale respective. În ceea ce privește însă învățămîntul medical, juridic, tehnic, agricol și economic, pregătirea de specialitate se va face în limba română chiar și în școlile cu predare în limba minorităților. Or, în școlile profesionale și de specialitate, în afara limbilor străine, toate materiile sînt de specialitate, iar spre licee de specialitate se îndreaptă cam 60% din absolvenții claselor a VIII-a. Referitor la învățămîntul superior, textul legii vorbește despre organizarea, la cerere și în condițiile legii, de secții și formațiuni cu predarea în limba minorităților naționale pentru pregătirea personalului necesar în activitatea didactică și cultural-artistică. "Noi am propus un amendament la acest articol, prin care să obținem dreptul de a avea specialiști în toate domeniile, nu numai în activitatea didactică sau cultural-artistică", ne-a declarat dl. Ferenc Asztalos (UDMR), vicepreședintele Comisiei parlamentare pentru învățămînt și știință. "Am încercat de asemenea să obținem ca în articol să se specifice că este vorba de învățămîntul superior de stat, pentru a putea avea măcar în instituțiile particulare posibilitatea de a forma specialiști în toate domeniile. Dar nici această propunere nu a fost acceptată de comisie. Orice propunere a noastră s-a lovit de argumentele majoritarilor, care susțin că România este stat național și că limba oficială în stat, conform Constituției, este română. Asta înseamnă însă să faci abstracție de acel procent de aproape 10% din populația țării care aparține minorităților naționale."

Finanțarea învățămîntului de stat

Conform proiectului, finanțarea învățămîntului de stat se va face de la bugetul de stat, în limitele a cel puțin 8% din PIB. Instituțiile de învățămînt, se mai spune în lege, pot beneficia și de alte surse: subvenții, donații și taxe. Învățămîntului superior i se alocă un fond distinct de cercetare din bugetul global al cercetării științifice. Salariul mediu în învățămînt ar urma să fie cu cel puțin 20% mai mare decît salariul mediu pe economie.

Deși Constituția prevede gratuitatea învățămîntului de stat, Ministerul Învățămîntului a introdus în ultimii doi ani, prin hotărîre de guvern, taxe de școlarizare pentru studenții care sînt admiși în facultăți peste o cifră de școlarizare aprobată de minister. În opinia d-lui Mihnea Ioniță, deputat PL '93, membru al Comisiei de învățămînt și știință, este aici vorba de o concurență neloială pe care universitățile de stat o fac celor particulare, prin procedee administrative: "În acest moment, cînd începe și procesul de evaluare academică și acreditare, instituțiile de învățămînt particular vor fi defavorizate din start, pe de o parte pentru că acest Consiliu Național de Evaluare și Acreditare va fi un organism birocratic, alcătuit exclusiv din profesori care predau în învățămîntul de stat, și pe de altă parte va exista acea concurență neloială între învățămîntul de stat și cel privat, prin subvenționarea învățămîntului cu plată la stat. În legătură cu finanțarea învățămîntului superior ar mai fi și problema fondurilor obținute de instituțiile de învățămînt care școlarizează străini. Este vorba de sume foarte mari, de cîteva zeci de milioane de dolari, care sînt schimbați în lei la cursul zilei de către Ministerul de Finanțe, apoi impozitați cu 30%. Ceea ce rămîne din aceste fonduri intră într-un fond special pentru învățămînt care este apoi redistribuit tuturor instituțiilor de învățămînt superior de către minister. Eu am propus ca veniturile realizate din aceste taxe să fie neimpozabile și să constituie surse la dispoziția instituțiilor care asigură școlarizarea străinilor".

Învățămîntul postuniversitar

Admiterea în învățămîntul postuniversitar se face prin concurs, pentru doctorat și școli de studii postuniversitare, și la cerere, pentru specializare și cursuri postuniversitare. Conducătorii de doctorat pot fi profesori universitari sau cercetători științifici principali gradul I, cu titlul de doctor. În cazuri justificate, pot îndruma doctoratul și personalități ale vieții științifice și culturale cu titlu de conferențiar universitar sau cercetător gradul II, avînd titlul de doctor.

Cine va confirma titlurile de doctor, profesor universitar și conferențiar universitar?

Conducătorii de doctorat sînt validați nominal de conducerea fiecărei instituții organizatoare a doctoratului, iar profesorii universitari sînt numiți prin decret prezidențial, la propunerea ministrului Învățămîntului. Comisia Națională de Atestare, care avea tocmai rolul de a confirma din punct de vedere profesional aceste titluri și instituțiile care au dreptul de a organiza doctoratul, a fost eliminată din proiect, pe motiv că este vorba de un organism centralist. Într-un Apel semnat de peste 60 de cadre didactice universitare și cercetători științifici, eliminarea acestei comisii din textul proiectului este considerată o agresiune la adresa inteligenței românești, cu repercusiuni incalculabile în timp, ea funcționînd ca un filtru la nivel național care a permis eliminarea incompetenței, imposturii și a eventualelor erori de evaluare. Ea ar evita de fapt, ne spune dl. Paul Cornea, decanul Facultății de limbă și literatură română, riscul promovării pe criterii arbitrare sau pe principiul susținerii reciproce, în special în noile universități, care, multe dintre ele, funcționează cu cadre didactice improvizate.

Deși Comisia de învățămînt și știință a Camerei Deputaților și-a finalizat raportul, discuțiile nu s-au încheiat, comisia reluînd dezbaterea asupra unor amendamente și, se pare, și asupra deciziei de eliminare a Comisiei de Atestare.

MARȚI 12 APRILIE

● Subvențiile în minerit vor continua

Primul-ministru Nicolae Văcăroiu, aflat în vizită în județele Baia Mare și Satu Mare, a declarat că subvențiile pentru minerit sînt necesare și că ele vor fi menținute pe termen lung.

● Adrian Năstase critică manifestul Convenției

Manifestul Convenției Democratice a fost caracterizat de Adrian Năstase ca fiind un text electoral care se adresează demagogic și populist unor grupuri de la periferia societății.

● Senatorii cer Guvernului să-și prezinte poziția față de teritoriile anexate la fosta URSS

41 de senatori au semnat o declarație prin care i se solicită Guvernului să-și exprime atitudinea în legătură cu modul în care înțelege să apere interesele românești în eventualitatea în care acestea ar putea fi amenințate. În declarația citită în plenul Senatului se vorbește și despre teritoriile anexate de URSS în urma pactului Ribbentrop–Molotov. Declarația a fost făcută în urma vizitei ministrului rus al Apărării, Pavel Graciov, la București.

● Senatul a adoptat Legea impozitelor locale

Senatul a adoptat proiectul de lege privind impozitele și taxele locale. Potrivit legii, impozitele pe clădiri, terenuri, mașini vor crește considerabil.

● Deputații își votează bugetul

Camera Deputaților a dezbătut Hotărîrea privind bugetul de venituri și cheltuieli al Camerei pe anul 1994. Acesta a fost stabilit la suma de 51.025.400 mii lei, din care bugetul propriu curent al Camerei este de 37.786.300 mii lei, bugetul pentru organizarea Forumului Crans-Montana este de 12.900.000 mii lei, iar subvențiile acordate Institutului Român pentru Drepturile Omului de 12.900.000 mii lei. Subvenția pentru revista "Parlamentul" a fost redusă la 60 milioane lei, în loc de 123 milioane.

MIERCURI 13 APRILIE

● Cererea de viză a M.S. Regele Mihai va fi discutată de Guvern

Mircea Geoană, purtătorul de cuvînt al Ministerului de Externe, a declarat că cererea de viză depusă de Regele Mihai I la Ambasada română de la Berna a fost transmisă Guvernului spre rezolvare.

● Presa centrală se adresează primului-ministru

Directorii principalelor cotidiene centrale s-au adresat în scris primului-ministru, solicitîndu-i să ia măsuri pentru înlăturarea unor anomalii din cauza cărora presa scrisă din România se confruntă cu dificultăți economice enorme. Măsurile în cauză vizează scutirea de TVA la hîrtie și publicitate, reducerea tarifelor pentru transport presă cu 60%, renunțarea la ultima majorare a tarifelor impuse de Regia Autonomă "Coresi" și modernizarea Combinatului Poligrafic.

● PDAR nu a votat Legea impozitului pe venitul agricol

"Nu mai sîntem dispuși să facem concesii și compromisuri de la programul nostru politic", a declarat Victor Surdu, președintele PDAR, adăugînd că așteaptă ca Opoziția să depună o moțiune de cenzură care să ducă la promovarea alegerilor anticipate. Victor Surdu a reamintit presei că PDAR nu a votat Legea impozitului pe venitul agricol și că i-a adresat o scrisoare președintelui Iliescu, prin care solicită să nu promulge legea.

● Delegație PDSR la Budapesta

O delegație a PDSR condusă de Oliviu Gherman a început o vizită în Ungaria, unde s-a întîlnit cu președintele Partidului Socialist Ungar, Gyula Horn. În drum spre Budapesta, delegația a făcut o escală la Arad pentru o scurtă vizită "de lucru".

JOI 14 APRILIE

● Declarație a Camerei Deputaților

Camera Deputaților a adoptat, cu două abțineri (Viorel Munteanu, PDSR, și Alexandru Konya Hamar, UDMR), o declarație în care este criticată hotărîrea Parlamentului de la Chișinău de aderare a Moldovei la CSI.

● Alegerea unui judecător român la CE a fost amînată

Consiliul Europei a ales la Curtea Europeană a Drepturilor Omului judecători din partea Lituaniei și Estoniei. Alegerea unui judecător din partea României a fost amînată pe motiv că doi din cei trei candidați prezentați de țara noastră au avut legături prea strînse cu fostul regim comunist.

● Cazul Turianu în atenția CSJ

Ministrul Justiției, Iosif Gavril Chiuzbaian, a declarat că în curînd Curtea Supremă de Justiție va analiza "cazul Turianu". El a adăugat că intenționează să-i propună lui Corneliu Turianu un post de conducere la Curtea de Apel sau la CSJ și că deocamdată a semnat un ordin de numire a d-lui Turianu în funcția de profesor la Institutul național pentru pregătirea și perfecționarea magistraților.

● PUNR nu se teme de alegeri anticipate

PUNR a anunțat că va începe campania electorală la 6 mai, în județul Bacău, deși consideră că alegerile nu sînt oportune acum. Cornel Brahaș, purtătorul de cuvînt al PUNR, a mai spus că partidul său este deranjat de faptul că Executivul face propagandă electorală unui singur partid – PDSR.

VINERI 15 APRILIE

● Dosarul "Autobuzul" a fost închis

Tribunalul Militar Teritorial București s-a pronunțat în procesul intentat unor foste cadre ale MI acuzate că ar fi ucis fără judecată trei teroriști care în 22–23 august 1981 au sechestrat un autobuz plin cu oameni, cerînd în schimb dreptul de a părăsi țara. Deși din lotul inițial inculpat toți componenții primiseră pedepse, acum doar Tudor Postelnicu, fost șef al Securității, a fost condamnat la 7 ani și 6 luni închisoare.

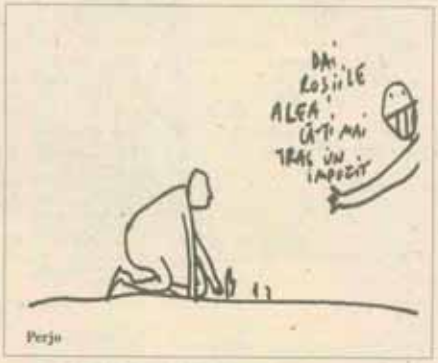

Perjo

● Conferință de presă la MApN

"Pericolul cel mai mare pentru România este subversiunea internă", consideră Ioan Mircea Pașcu, secretar de stat pentru politica de apărare și relații internaționale la MApN. În ce privește reîmpărțirea lumii în sfere de influență, dl. Pașcu apreciază că soluția pentru România este integrarea în Parteneriatul pentru pace și apoi în NATO, "dar ar fi preferabil ca alături de noi să fie și Rusia și Ucraina".

● PD și PNL vor colabora

În cadrul procesului de reapropiere de partidele parlamentare de opoziție, conducerea PNL-Quintus s-a întîlnit cu lideri ai PD (FSN). Discuțiile, care au durat mai bine de o oră, au vizat stabilirea unui program de colaborare în teritoriu în eventualitatea declanșării alegerilor anticipate.

● Moldova este membru CSI

La întîlnirea celor 12 șefi de stat și de guvern din țările Comunității Statelor Independente de la Moscova, președintele Republicii Moldova a semnat statutul CSI. Mircea Snegur a arătat că țara sa nu va participa la "discutarea problemelor legate de securitatea colectivă și de cooperarea politico-militară".

● Agendă guvernamentală

În ședința săptămînală a Guvernului a fost discutată situația regiilor autonome de interes național, majoritatea aflate în diferite stadii de restructurare. Executivul a mai hotărît continuarea finanțării centralei nucleare de la Cernavodă pentru punerea în funcțiune a unității nr. 1 și înființarea zonei libere Galați.

SÎMBĂTĂ 16 APRILIE

● Partidele – în campanie electorală nedeclarată

"Relația dintre partide și sindicate" a fost tema dezbaterii organizate de filiala Buzău a PSDR, la care a participat și președintele Sergiu Cunescu.

Mai mulți lideri ai PNL s-au întîlnit în orașul Curtea de Argeș cu conducerile organizațiilor județeană și locală ale acestei formațiuni politice. Au fost dezbătute aspecte ale activității membrilor PNL din județul Argeș și strategia politică ce va fi adoptată în eventualitatea organizării alegerilor locale anticipate.

Staff-ul PDSR s-a deplasat în județul Vîlcea. În cadrul simpozionului "Turismul românesc – prezent și perspectivă", partidul de guvernămînt și-a prezentat strategia în acest domeniu. Apoi au fost vizitate mai multe societăți comerciale din Rîmnicu-Vîlcea.

● Miron Cosma reales

La ultima conferință a Ligii Sindicatelor Miniere, desfășurată la Petroșani, Miron Cosma a fost ales cu majoritate de voturi în funcția de președinte al acestei organizații sindicale, pentru următorii 4 ani. A fost reales în aceeași componență și Biroul executiv al Ligii.

LUNI 18 APRILIE

● Opoziția poate introduce o moțiune de cenzură

Corneliu Coșoșu a declarat că în momentul discutării în Parlament a proiectului de buget pe 1994 "Opoziția, probabil, va părăsi sala și, posibil, va iniția o nouă moțiune de cenzură". În acest sens se va adopta o decizie definitivă în cadrul CDR. Intenția este motivată de nenumăratele anomalii pe care le cuprinde proiectul bugetului.

● Impozitul pe venitul agricol a fost adoptat

După ce a fost respins de Opoziție în Senat și votat în lipsa acesteia în Camera Deputaților, proiectul de lege privind impozitul pe venitul agricol a fost adoptat în Senat după ce reprezentanții Opoziției au părăsit sala.

● Convenția pentru drepturile omului nu mai e ignorată

Senatul a adoptat cu majoritate de voturi proiectul de lege pentru ratificarea Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a Protocoalelor adiționale la această Convenție. Adoptarea survine la două săptămîni după vizita în România a raportorilor Consiliului Europei.

● Ministrul de Externe armean la București

Vahan Papazian, șeful diplomației armene, aflat în vizită oficială, a fost primit de omologul său, Teodor Meleșcanu, ocazie cu care au fost semnate două documente interministeriale. Interesată să aibă relații bune cu România, Armenia va deschide o ambasadă la București.

Pagină realizată de
RALUCA STROE-BRUMARIU
și MARIAN CHIRIAC

Adevărul literar și artistic nr. 213

Din sumar:

● **La vie en rose** cu **Clody Bertola** și **Liviu Ciulei**

În serial:

● Biografia lui **Nichita Stănescu**

● Jurnalul lui **Andrei Tarkovski**

Inedit în românește:

● **Cameleonul păstorului de Eugen Ionescu**

ANDREI CORNEA

Debilitatea extremei

O concluzie unanimă a ultimelor sondaje de opinie (IRSOP, IMAS, CIS dar şi CURS şi DATA MEDIA comandat de agenţia MediaFax) este că, de la alegerile din 1992, atitudinea electoratului faţă de principalele forţe politice nu s-a modificat semnificativ. O moderată creştere a CDR, o la fel de moderată scădere a PDSR, uşoare scăderi la PD (FSN) şi PUNR, sporuri nesemnificative la PRM şi PSM (pe seama PDSR, după toate probabilităţile); în linii mari, de mai mult de doi ani populaţia cu drept de vot a României se distribuie în două mari blocuri opuse, aproximativ egale, numite convenţional "dreapta" şi "stînga". Există, fireşte, şi un număr considerabil de indecişi, dintre care cel puţin un sfert nu vor vota, iar ceilalţi se vor decide în ultimele zile.

Problema pe care vrem s-o punem este următoarea: cum se explică această remarcabilă stabilitate a opţiunilor politice în condiţiile unei puternice degradări a nivelului de trai, în mod special resimţită mai acut sub guvernarea Văcăroiu? Recent, Fundaţia Română pentru Democraţie, condusă de dl. Emil Constantinescu, a prezentat o broşură intitulată "România 1989-1994", unde sînt prezentate mai multe grafice, toate realizate după datele Comisiei Naţionale de Statistică. Se văd aici nu numai reducerile importante din ultimii ani în producţia principalelor produse industriale, dar şi diminuări importante în producţia bunurilor de consum, precum carnea, laptele, săpunul, încălţămintea, confecţiile.

Or, ne-am fi aşteptat ca, în aceste condiţii, electoratul să tindă să basculeze fie în tabăra Opoziţiei, fie să se predea în proporţii masive partidelor extremiste. Cu alte cuvinte, ne-am fi aşteptat la un "simptom Weimar". Fragilitatea Opoziţiei şi mai ales a CDR în a articula o politică coerentă şi clară şi în a impune personalităţi credibile a împiedicat realizarea primei variante. De ce însă nu pare a se realiza nici cea de-a doua variantă – alunecarea spre partide şi mişcări extremiste, precum s-a întîmplat deja în Rusia, şi aceasta cu atît mai mult cu cît prestaţia parlamentară a extremiştilor precum C.V. Tudor sau Adrian Păunescu a fost, în felul ei, cu totul remarcabilă?

Există, fără îndoială, un complex de explicaţii pentru această situaţie. Unele aspecte sînt de ordin strict politic: PSM, PRM şi PUNR sînt asociate guvernării Văcăroiu; or, discreditul acesteia este vădit fie şi în faptul că primul-ministru apare, după toate sondajele, ca fiind unul dintre cei mai impopulari oameni politici ai ţării.

Partidele extremiste sînt, cum se ştie bine, naţionaliste şi xenofobe; or, dacă inflaţia este considerată cea mai gravă problemă actuală a societăţii româneşti (78% după MediaFax şi 51% după IMAS), surprinzător sau nu, problemele interetnice şi tulburările sociale (ce le pot include şi pe cele etnice) sînt considerate în ambele sondaje ca fiind cele mai puţin importante – 8%, respectiv 11%. Iar dacă ţinem seama că, în populaţia României, peste 12% sînt reprezentate de minorităţi, mai preocupate decît majoritarii de relaţiile interetnice, ne dăm seama de inanitatea imensei agitaţii naţionaliste întreţinute de aceste partide.

S-ar putea, de asemenea, invoca faptul că PRM şi PSM s-au constituit în jurul unor personalităţi ale trecutului, compromise în timpul regimului comunist; ele n-au reuşit să găsească drept lideri nişte "oameni noi", în felul lui Jirinovski în Rusia.

Trebuie însă luat în consideraţie şi un alt aspect, de ordin strict economic: se crede că opţiunile electoratului trebuie să se fi schimbat în special datorită prăbuşirii nivelului de trai; or, analizînd cu atenţie graficele prezentate de Fundaţia pentru Democraţie şi ţinînd seama şi de alte elemente, ajungem la o concluzie relativ neobişnuită: **deşi, fără îndoială, în România de azi nu se trăieşte bine, românii totuşi trăiesc ceva mai bine decît lasă să se întrevadă statisticile.**

De exemplu, aflăm că, în raport cu 1989, a scăzut cantitatea de carne tăiată în abatoare. Dar nu aflăm nimic despre cantităţile considerabile de carne tăiate în afara abatoarelor (de unde şi incidenţa sporită a cazurilor de trichineloză). Gospodăriile particulare trebuie să fi compensat în mare parte pierderile productive din sectorul de stat în ceea ce priveşte carnea, brînzeturile, spre a nu mai vorbi despre fructe. Pe de altă parte, importurile (ulei, unt, săpun, detergenţi etc.) au reechilibrat, într-o anumită măsură, reducerea producţiei interne. Este, pe de altă parte, interesant de observat că diminuarea producţiei de energie electrică (de la cca 6.400 MW în 1989 la cca 4.800 MW la începutul lui 1994, adică cu 25%) este mult mai mică decît reducerile înregistrate în ramuri puternic consumatoare de energie, precum industria aluminiului (scădere cu 58%), ceea ce înseamnă că ponderea destinată consumului casnic ori iluminatului urban a crescut. (Bucureştiul este incomparabil mai bine iluminat decît acum patru ani.)

Nu trebuie apoi scăpate din vedere "procedeele de supravieţuire", bine puse la punct timp de decenii şi imposibil de consemnat în statistici: evaziunea fiscală – imensă, se pare –, sustragerea de la plata unor sume, ca de pildă abonamentele TV, călătoria fără bilet în autobuze etc. Foarte importante rămîn diferitele forme de măruntă delapidare din întreprinderile de stat, dintre care cea mai curentă cu mult rămîne pierderea timpului destinat activităţii. Toate acestea conduc la o redistribuire a venitului naţional în care statul este principalul păgubaş.

În sfîrşit, există şi aspecte pur calitative şi psihologice care, cred eu, explică relativa stabilitate politică: este adevărat că mărfurile sînt foarte scumpe, dar a dispărut umilitorul stat la coadă, produsele sînt variate şi adesea atractive. Între reducerea cererii prin penurie şi cea prin preţuri, cea de-a doua are de partea sa unele avantaje psihologice. Insatisfacţiile de orice fel îşi pot afla mai uşor forme de descărcare în activitatea sindicală, în asocierea după afinităţi muzicale sau de modă, în constituirea de grupuri religioase. Activitatea economică a încetat să se limiteze la condiţia de salariat la stat: zeci, poate sute de mii de oameni sînt sau vor să devină patroni. În general, viaţa a rămas grea, dar ea este indiscutabil mai incitantă şi mai interesantă decît era înainte, ceea ce este foarte important pentru tineri – principalul "rezervor" pentru curentele extremiste şi radicale.

În general, vreau să spun că cei mai mulţi români sînt nemulţumiţi, şi pe drept, de viaţa politică, şi în general de viaţa pe care o duc, dar nu pînă într-atît încît să opteze pentru acea specie de anti-politică numită extremism. Majoritatea lor rămîne, în orice caz, sceptică faţă de soluţiile cu aură radicală; ei sînt, deocamdată, dezamăgiţi, dar nu disperaţi.

Deocamdată.

Corespondenţă din Paris

Ion Iliescu în Franţa

Vizita oficială de trei zile, efectuată la sfîrşitul săptămînii trecute de preşedintele Ion Iliescu în Franţa, a marcat prima vizită de stat în Occident a preşedintelui român. Fără să se ţină seama de reticenţele altor ţări occidentale, Parisul a preferat să joace cartea sentimentală a prieteniei franco-române, primindu-şi oaspetele cu tot fastul cuvenit unui "şef de stat tradiţional prieten al Franţei", după cum declara preşedintele François Mitterrand.

Covor roşu la aeroport, gardă republicană la palatul Elysée, un omolog socialist (la sfîrşitul celui de-al doilea septenat) în capul scărilor şi pe tot parcursul vizitei, întîlniri cu mai toţi corifeii politicii franceze. Dacă recunoaşterea diplomatică a Franţei, şi deci, implicit, ieşirea din carantina diplomatică la care mai este supus în continuare de alte ţări occidentale, a fost principalul scop al primei "ieşiri" oficiale a preşedintelui Ion Iliescu, atunci fără îndoială că acesta poate fi (în mare) mulţumit. Spun în mare pentru că două "note false" au tins să "strice" această (de neaşteptat) imagine de "consens".

În vederea evitării oricărui incident neplăcut oaspetelui român, autorităţile franceze au interzis manifestaţiile opozanţilor români în faţa ambasadei de la Paris pe toată durata şederii preşedintelui român. Tonul primirii făcute preşedintelui român fusese dat şi de purtătorul de cuvînt al Ministerului de Externe francez, care, cu o zi înainte de sosirea la Paris a oficialităţilor române, declara că *"vom veghea ca România să fie plasată pe un plan de egalitate cu celelalte ţări ale Europei centrale şi orientale"*.

În cursul dineului oferit preşedintelui Ion Iliescu joi seara la palatul prezidenţial Elysée, preşedintele francez François Mitterrand a ţinut să sublinieze *"înţelepciunea politicii României în această perioadă tulbure pe care o cunoaşte Europa orientală"*. *"Faceţi faţă cu calm şi luciditate, avînd grijă să întreţineţi cu fiecare un dialog constructiv. Nu ignoraţi pe nimeni, nu îngrijoraţi pe nimeni. Fără îndoială că aceasta reprezintă înţelepciunea"*, a mai adăugat preşedintele francez. *"Poporul român vă va fi recunoscător pentru faptul că aţi ştiut să respingeţi tentaţia alianţei cu forţele trecutului pentru a izbuti în curînd să reuniţi în jurul proiectului dvs. de reforme forţele democratice"*, a conchis François Mitterrand. Astfel asigurat, preşedintele român a ţinut să reamintească gazdelor că *"România este prima ţară care a aderat la Parteneriatul pentru pace"* şi a subliniat că doreşte să-l consolideze printr-un *"Parteneriat pentru dezvoltare, destinat să dezamorseze principala bombă ce ne ameninţă ţările: mizeria"*.

Întîlnirea avută a doua zi cu adjunctul primarului oraşului Paris, Jean Tibéri, i-a oferit preşedintelui român ocazia să sublinieze dificultăţile economice ale României, *"mult mai mari decît cele politice"*. O întrebare rămîne însă fără răspuns. Cum se explică "absenţa involuntară" (în deplasare în provincie) a lui Jacques Chirac, primarul capitalei, preşedinte al partidului conservator RPR la putere şi viitor prezidenţiabil în 1995? Fără îndoială că speculaţiile pe această temă îşi vor găsi răspunsul după mai 1995, adică în urma alegerilor prezidenţiale franceze. În timpul dejunului de la Matignon (sediul Guvernului) oferit de premierul francez Edouard Balladur, însoţit de ministrul de Externe Alain Juppé şi de preşedinţii celor două Camere, René Monory (Senat) şi Philippe Séguin (Camera Deputaţilor), preşedintele Ion Iliescu a evocat *"asocierea României la Comunitatea Europeană, (...) pactul de stabilitate în Europa şi mai ales relaţiile economice bilaterale"*. Un prim semn concret al "dezgheţului" Occidentului a sosit la puţin timp după încheierea acestui dejun, cînd Comisia Europeană a anunţat că va propune Consiliului de Miniştri al Uniunii Europene deblocarea unui împrumut de 125 milioane ECU (140 milioane dolari) României, considerînd că autorităţile de la Bucureşti *"au făcut eforturi considerabile pe plan financiar"*. Cum însă o veste bună nu vine niciodată singură şi de multe ori urmează una rea, Comisia Afacerilor Externe a Camerei Deputaţilor a dat vineri publicităţii raportul asupra unui proiect de asociere cu România. Raportorul comisiei, Jean-Claude Mignon (RPR), subliniază în analiza sa că *"România nu a îndeplinit toate angajamentele luate (pe plan politic) cu ocazia admiterii sale în Consiliul Europei şi deci nu este (România) exemplară"*. Rămîne de văzut ce impact va avea acest bemol...

Puternica conotaţie economică ce a caracterizat sejurul preşedintelui român s-a evidenţiat şi cu ocazia întîlnirii cu şefii de întreprinderi francezi, întîlnire organizată vineri după-amiază la sediul CNPF (Consiliul Naţional al Patronatului Francez).

Pe plan politic, discuţiile franco-române s-au mai axat pe problema minorităţilor în Europa centrală şi orientală şi pe conflictul bosniac.

Sîmbătă, ultima zi a vizitei preşedintelui Ion Iliescu, a fost consacrată tot contactelor economice. În oraşul La Rochelle, preşedintele român, însoţit de miniştrii Industriei, Comerţului şi Afacerilor Externe, a avut contacte în vederea semnării unor eventuale contracte (nimic concret, au ţinut să sublinieze ambele părţi) cu firmele GEC-Alsom (fabricant franco-britanic de trenuri) şi cu reprezentanţii puternicului grup de construcţii Bouygues.

Dacă precizări privind rezultatele concrete obţinute în cursul acestei prime vizite oficiale nu au fost date, preşedintele român a putut în schimb să se întoarcă în ţară satisfăcut în ceea ce priveşte propria-i imagine. După ce s-a asigurat că premierul francez Edouard Balladur şi preşedintele Francois Mitterrand vor întreprinde o vizită în România pînă la finele anului, Ion Iliescu a declarat că vizita sa în Franţa a consacrat un dialog ce este *"continuarea unei tradiţii foarte bogate de-a lungul Istoriei. (...) Această perspectivă este clară; este vorba de o voinţă comună"*.

ION MIRON DAMIAN

LIVIU ANTONESEI

Sărăcia nu este o virtute

De mai multe ori, bărbatul de la Cotroceni a afirmat despre sine că este sărac și va rămîne sărac. Afirmația este falsă și contraproductivă pentru o societate care trebuie să se elibereze tocmai de sărăcie. Cînd spun că afirmația este falsă, nu-l compar pe omul Cotrocenilor cu Rockefeller sau Ford, nici măcar cu frații Păunescu sau Voiculescu-Crescent, ci cu marea majoritate a concetățenilor noștri. Din acest punct de vedere, Domnia Sa n-a fost niciodată un om sărac – nici cînd era un activist comunist de frunte, nici cînd "decăzuse" director de editură, nici în perioada de cînd ne dirijează destinele. De altfel, ar fi și absurd ca un președinte de țară, oricare țară, să fie sărac. Prin urmare, afirmația D-Sale nu ține de niște realități incontestabile, ci de o anume mentalitate desprinsă de-a lungul unei jumătăți de secol de regim comunist și de activism comunist. O mentalitate care făcea din proletariat clasa conducătoare a societății și din **lumpenproletariat** "avangarda luminată" a muncitorimii. Din această "sărăcie" și-a extras D-Sa legitimitatea politică în vechiul regim și – ceea ce este infinit mai grav – încearcă să o folosească și acum drept sursă de legitimitate. Din păcate, un președinte "sărac", de fapt cu mentalitate de "sărăntoc", va avea tendința firească să întrețină sărăcia – pe cea adevărată! – în societate. Ba chiar s-o sporească! Asta s-a și întîmplat din decembrie 1989 încoace. La temelia sărăciei generalizate de astăzi stă și această mentalitate retardată a președintelui, care explică slaba sa apetență pentru reformă rapidă și autentică. O astfel de reformă ar fi rupt "cercul sărăciei", ar fi început să producă primele semne ale prosperității. În schimb, președintele n-ar mai fi putut să se laude cu "sărăcia", ceea ce pare inacceptabil pentru D-Sa.

Ultimele sondaje de opinie publicate în presă semnalează faptul că 2/3 din populație a coborît sub limita sărăciei, o bună parte coborînd și sub limita subzistenței. Este o situație cum nu se poate mai gravă, aflată în raport de simetrie inversă cu proporțiile din societățile capitaliste dezvoltate. Acolo, mai bine de 2/3 din populație se află deasupra sitei, adică se situează la un nivel variabil de bogăție. Ceaialtă treime se încadrează într-o "arie a sărăciei" la fel de variabilă. Foarte puțini coboară, în realitate, sub limita subzistenței, iar aceștia sînt preluați de instituțiile sociale de asistență. Ca să nu mai spun că, în acele societăți, limita de sărăcie se calculează la un nivel pe care, la noi, nici cei aproape bogați nu prea reușesc să-l atingă. Nu spun că nu există "nedreptăți" în societățile dezvoltate – slavă Cerului, societăți perfecte nu există! –, dar acolo nedreptățile și inegalitățile se desfășoară pe fondul unei bunăstări generalizate.

Deci, în societățile capitaliste dezvoltate, în funcție de criteriul bogăție-sărăcie, populația pare a se distribui după o **curbă normală** (clopot sau gaussiană), cei mai mulți cetățeni gravitînd în jurul unei medii rezonabile. Asta și conferă societăților dezvoltate stabilitate socială și politică. De fapt, acesta este semnul cel mai pregnant că așa-numita **clasă mijlocie** este majoritară. Or, clasa mijlocie este cea mai interesată în stabilitate și în prezervarea valorilor democrației. Ea este garantul democrației. La noi, curba de distribuție seamănă, mai degrabă, cu un fel de J inversat: o enormă masă de săraci și sărăciți, o clasă medie în formare lentă, cu o pondere nesemnificativă în momentul de față și un mic număr de îmbogățiți, cei mai mulți dintre aceștia reproducînd fosta **nomenclatură comunistă** dedulcită la modul de viață capitalist. De aceea situația socială de la noi pare mereu în pragul exploziei, iar cea politică e foarte fragilă și instabilă. De aceea populația este foarte ușor manipulabilă cu slogane populiste și e lesne de atras în experimente socio-politice cu nuanțe extremiste, capabile să exploateze demagogic suferința și resentimentele. Nici Vadim, nici Păunescu, nici Verdeț, nici Funar nu sînt niște oameni săraci. Asta nu înseamnă însă că ei nu joacă – și cu mult succes, de altfel – rolul de "apărători ai săracilor", speculînd aberațiile din tranziția noastră și resentimentele oamenilor.

Deci, sărăcia nu este o virtute. Din punct de vedere social, e limpede că e preferabilă bogăția, care are și meritul de a produce mai multă bogăție. Moral vorbind însă, ar trebui înțeles că nici bogăția nu este o valoare în sine. Bogăția valorează ceva nu prin sine însăși, ci prin ceea ce se face cu ea. Pentru că bogăția bine folosită poate produce un enorm bine public și personal, iar rău utilizată poate naște o enormă masă de resentimentari. Din păcate, cei mai mulți dintre proaspăt îmbogățiții noștri par să nu fi înțeles mare lucru din avantajele reale ale îmbogățirii. Foarte puțini dintre ei știu cîte ceva despre reinvestire (deci, despre extinderea afacerii), despre mecenat sau despre tezaurizare. Majoritatea însă își imaginează că ar fi preferabil consumul imediat al profitului, adesea chiar pe bunuri inutile, mărind astfel invidia și resentimentele care bîntuie oricum corpul social. Un corp social deprins să creadă, precum președintele, că sărăcia ar fi un fel de virtute. Procedînd astfel, îmbogățiții noștri de primă instanță n-au înțeles de fapt că există o întreagă civilizație și o veritabilă morală a bogăției și, de aceea, se comportă ca niște parveniți. Ceea ce și sînt, de altfel, în marea lor majoritate, pentru că la noi civilizația bogăției a cunoscut o sincopă de o jumătate de veac. Cu puține excepții, parveniții comunismului au devenit parveniți acestui paradoxal reînceput al capitalismului românesc. Excepțiile – cîte sînt – nu fac altceva decît să confirme regula. Dacă neo-capitaliștii nu reușesc să se "civilizeze" rapid – un model posibil este dl. Ion Rațiu –, există riscul ca experimentul re-capitalizării României să eșueze. Oricum, dacă poate fi dat un sfat românilor în momentul de față, acesta este: îmbogățiți-vă! Dacă luăm în calcul și condițiile legale din România, ar trebui adăugat: dacă se poate, prin mijloace cinstite!

P.S. După jumătatea veacului trecut, la Londra, Karl Marx își scria operele prin care a încercat distrugerea civilizației capitaliste. Între timp, desigur, ducea o viață destul de îndestulată datorită ajutoarelor furnizate de Engels, care administra o parte din averea tatălui său, un capitalist absolut respectabil. Marx nu făcea altceva decît să aplice ceea ce va formula explicit Lenin: mijloacele pentru îngroparea capitalismului le vom lua chiar de la capitaliști. Este un avertisment pentru noii noștri capitaliști: vedeți cui veți lăsa averile acumulate, fiți atenți pe cine sprijiniți economic în lupta pentru putere! Cine are urechi de auzit, sper, va auzi!

Radio Delta – "Drumul cel mai scurt către informație"

RADIO DELTA

F O C U S

- emisiune pivot consacrată actualității
- oferă mesaje clare și inteligente create special pentru dvs.
- vă îndeamnă la acțiune prin informație
- de luni pînă vineri, între 7⁰⁰ și 10⁰⁰

"Drumul cel mai scurt către informație"

Asociația Editorilor Români și Societatea Patronilor de Edituri din România

Angajează redactor-șef – manager pentru o publicație lunară, cu caracter profesional în domeniul cărții.

Informații suplimentare la telefon: 211.50.63.

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPĂRA DIN STOC:

Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.
Anii 1991, 1992, 1993.
Exemplarele vechi sînt comercializate la prețul actual al revistei.

Revista "22" oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOI.

Costul abonamentelor trimestriale **cu reducere** este:

1.400 lei cu ridicare de la redacție.
1.800 lei cu expediere prin poștă.

Cei interesați sînt rugați să trimită adeverințe corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*. Adeverințele sînt valabile un an de zile.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS.

Costul abonamentelor trimestriale **integrale** este:

2.100 lei cu ridicare de la redacție.
2.500 lei cu expediere prin poștă.

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare tipului de abonament dorit pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București.*

Abonamentele făcute la redacția "22" sînt mai ieftine decît cele prin RODIPET.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la **Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12**: (pentru **dolari** în contul 4120253230, pentru **mărci** în contul 4120253231, pentru **franci francezi** în contul 4120253235, pentru **lire italiene** în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Costul abonamentelor pentru cititorii din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
– zona europeană:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
– alte continente:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

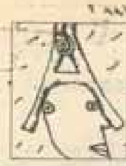

TIA ȘERBĂNESCU

Viața în liste

De peste o săptămînă, ziarul "Evenimentul zilei" publică un serial de documente pe care-l anunțase ca fiind cea mai importantă dezvăluire de la Revoluția din Decembrie încoace. Este vorba de listele de informatori ai Securității din diverse ministere și instituții centrale, precum Ministerul Finanțelor, Direcția Vămilor, Comitetul de Stat al Planificării. Reacțiile față de aceste liste n-au întîrziat să apară – deși ele s-au limitat aproape exclusiv în respectivul cotidian. Deși moțiunea Ticu Dumitrescu pe aceeași temă a fost votată în ambele Camere ale Parlamentului – fără ca acest vot să aibă vreo consecință în plan legislativ pînă la această oră –, dezvăluirile din "Evenimentul zilei" n-au făcut obiectul nici unei declarații politice și nici unei interpelări parlamentare. Această lipsă de reacție poate avea mai multe explicații: alte subiecte, considerate mai importante, țin afișul la această oră resimțită ca pre-electorală și, pe de altă parte, șuvoiul de dezvăluiri care mai de care mai "senzaționale" a tocit pînă la urmă interesul pentru ele. Deocamdată, listele din ziarul amintit au provocat replica SRI, a unora dintre cei care figurează în ele și, firește, a cititorilor. Prima obiecție care s-ar putea ridica în legătură cu aceste încercări de a "demonta" funcționarea aparatului de securitate ceaușist este aceea că ele suferă de unilateralitate. Și moțiunea d-lui Ticu Dumitrescu, ca și aceste liste de informatori (nici nu sînt singurele; în timp au mai apărut în presă altele asemănătoare), riscă să fixeze problema Securității exclusiv la "margini" și să scoată din cauză centrele. Dincolo de toate aspectele contradictorii ridicate de statutul informatorilor (și la care vom reveni), un lucru ar trebui totuși precizat de fiecare dată: acești informatori n-au apărut din senin, din iarbă verde, nu s-au constituit spontan în asociații și s-au trecut singuri pe liste, ca la coadă la lapte. Ei au fost fie convinși, fie constrînși de cineva. Ei au fost șantajați de cineva. Discutăm, cu alte cuvinte, listele, dar nu și pe cei care au făcut listele, care au ținut listele la zi și care le-au folosit. Sancționăm moral informatorii, ceea ce, în definitiv, nu constituie nici un fel de "vînătoare de vrăjitoare" – cum s-a spus –, pentru că ei ceva au făcut dacă au ajuns în această "calitate", și, pe de altă parte, sancțiunea se referă strict la ocuparea unor posturi publice importante și nicidecum la "excuderea din viața publică" – așa cum s-a tot clamat –, dar uităm cu desăvîrșire șefii acestor rețele care nu mai sînt sancționați nici măcar moral. Revenind la reacțiile provocate de respectivele liste, cea mai importantă este, firește, a SRI, care le-a negat autenticitatea. Argumentația SRI nu e prea convingătoare – chiar dacă afirmația ar putea fi adevărată – și ea a putut fi respinsă de redacție cu ușurință. Faptul că se foloseau alt tip de formulare după 1980 – cum zice SRI – nu înseamnă că nu puteau fi valabile și listele "de mînă". Mai interesante sînt reacțiile celor din listă. O parte dintre ei neagă că ar fi oferit informații Securității și mărturisesc a nu fi știut niciodată că sînt considerați ca atare, întrucît își îndeplineau strict sarcinile de serviciu, prezentînd registre de lucru numai conducerii instituției unde-și desfășurau activitatea. Lucru perfect posibil. Legea secretului de stat, ca și Legea privind raporturile cu străinii, obliga fiecare cetățean să-și consemneze orice dialog cu străinii și să-l predea serviciului de cadre al întreprinderii ori cuiva din întreprindere anume desemnat. E, deci, posibil ca acestea să fi fost transmise automat ofițerului de Securitate care răspundea de întreprindere. E posibil, iarăși, ca acesta, din dorința de a se prezenta cît mai activ în "racolări", să-și fi umflat lista cu de la sine putere pentru a-și "face planul". Cine știe? O notă de relativism plutește și în privința acestei sinistre instituții, care, avînd puterea de a se juca cu destinul unui om, oferea ofițerilor săi posibilitatea de a se considera un fel de "zei": îl putea salva absolvindu-l de vreo "scăpare", îl putea nenoroci punîndu-i în circă și ce n-a făcut sau îl putea șantaja speculîndu-i avariția, viciile, situația disperată dintr-un anumit moment, datorată unei probleme de sănătate sau de familie. Putea, de asemeni, constrînge, în cazul celor care au făcut ani grei de închisoare sau riscau să facă – în cazul unor delicte oarecare. Nu e mai puțin adevărat că, la rîndul lor, informatorii astfel obținuți aveau posibilitatea de a decide asupra carierei – și liniștii – celor din jurul lor. Uneori, din dorința de a se arăta zeloși, și ei "informau" lucruri pe care subiecții poate că nu le spuseseră niciodată. Unii au făcut-o, cum spuneam, de nevoie. Alții au făcut-o însă de bunăvoie și chiar cu voluptate. Cîți nu se lăsau antrenați de plăcerea de a-și amenința colegii prin avertismente de genul: "Ia vezi! Poate te aranjez de nu te mai scapă nici dracu'!"?! La fel de sigur e că, în ultimii ani cel puțin, cine nu era șantajabil putea să refuze aceste angajamente fără a suporta represalii. Întrebarea e, firește, cum îi deosebim pe cei șantajați ori constrînși de cei care au practicat delațiunea de bunăvoie? De această confuzie practicată cu bună-știință s-a servit, de altfel, într-un mod care n-a mai surprins decît prin mizeria gestului, senatorul A. Păunescu atunci cînd l-a acuzat pe dl. Coposu ca fiind informator. În timp ce nimeni – nici A. Păunescu, firește – nu s-a întrebat cine sînt cei care-l sileau pe dl. Coposu să-și raporteze fiecare mișcare și ce fac ei acum. De altfel, o parte din cei apăruți în "Evenimentul zilei" reclamă faptul că din liste lipsesc tocmai "piesele" grele care-i contactau. În fine, mulți dintre cei citați nu recunosc a fi făcut rău vreodată, cuiva. Concluzia care s-ar impune după acest scandal care nu s-a stins este că "problema Securității" a fost redusă doar la informatori, așa cum "problema corupției" a fost redusă la cîteva cazuri izolate (și fără legătură cu actualul guvern), iar problema jafului la cîțiva găinari. Și pentru ca lucrurile să fie și mai amestecate și să nu le mai descurce nimeni, cei care cad, de bine, de rău, în gura acestor anchete, liste sau dezvăluiri își neagă cu înverșunare vinovăția. Dacă te-ai lua după aceste declarații ar reieși că ori sîntem o țară de sfinți, ori o țară vinovată în totalitate. Cu alte cuvinte, contorul moral – ca și cel profesional – al societății a fost dereglat cu bună-știință, astfel încît există riscul ca acei care au fost păgubiți o dată să fie păgubiți a doua oară, iar acei care au păcălit o dată sau de două ori s-o mai poată face și a treia oară.

CABINET DE CONSEIL ROMÂNIA-FRANȚA

Activități de consultanță, asistență și prestări de servicii pentru Societăți franceze ce se vor implanta în România.

Angajează Director, funcție responsabilă de strategia și gestiunea societății și de conducere a personalului.

Postul cere disponibilitate, angajament moral și profesional, CAPACITĂȚI DE COMUNICAȚIE RELAȚIONALĂ (orală și scrisă).

Societatea este în curs de înființare și propune 200.000 lei/lună pentru trei luni (de probă), urmează contract = salariu motivant plus % beneficii.

Vă rog, C.V. + scrisoare de motivație (scrisă de mînă în franceză) + fotografie; O.P. 2 CP 55-39.

✓ AGENDĂ CULTURALĂ ✓ AGENDĂ CULTURALĂ ✓

MIERCURI 20 APRILIE

• **Sala Palatului, ora 19:** Concert extraordinar Plácido Domingo și Angela Burlacu-Gheorghiu

• **Sala Radio, ora 17:** Concert de muzică bizantină susținut de corul ATHOS – "Triodul – Pocăință și bucurie" (intrarea liberă)

JOI 21 APRILIE

• **Institutul Goethe, ora 18:** Proiecția filmului "Inimă de sticlă" de Werner Herzog (ciclul Heimatfilm)

• **Muzeul Național de Artă, ora 18:** Serată muzeală – "Locul unde Dumnezeu există de milenii", cu proiecția filmului "Splendoarea frescelor bucovinene"

• **Universitatea de Medicină (amfiteatrul 4), ora 17:** "Renaștere, certitudine și prejudecăți", conferință susținută de Octavian Paler

• **Cinema Studio, ora 19:** Proiecția filmului "Rosenemil", de Radu Gabrea, în prezența regizorului

• **Ateneul Român, ora 19:** Concertul pianistului finlandez Izumi Tateno, cu Orchestra filarmonică dirijată de Mircea Cristescu

VINERI 22 APRILIE

• **Studioul Alfred Alessandrescu, ora 19:** Recital de flaut Marian Olaru (Bach, Glück, Doppler, Reinecke)

• **Centrul Cultural Maghiar, ora 18:** Vernisajul expoziției de costume și jucării populare, organizată de Ambasada Slovaciei

SÎMBĂTĂ 23 APRILIE

• **Muzeul Național de Artă, ora 11:** Videoteca de artă. Michelangelo, partea I

• **Teatrul Național, ora 19:** "Svejk la capătul lumii", de Wladyslaw Znorko, în interpretarea trupei Cosmos Kolej

DUMINICĂ 24 APRILIE

• **Teatrul Național, ora 19:** "Svejk la capătul lumii"

LUNI 25 APRILIE

• **Studioul Alfred Alessandrescu, ora 19:** Recital de vioară Mihaela Hoajă (Mozart, Beethoven, Schubert, Grieg)

MARȚI 26 APRILIE

• **Institutul Goethe, ora 18:** Proiecția filmului "Luna este doar o bilă aridă", de Jörg Graser (ciclul Heimatfilm)

• **Clubul din Universitate, ora 18:** Cafeneaua critică – "Teatrul în contextul culturii actuale". Gazdă: Ion Bogdan Lefter, oaspeți: Victor Rebengiuc și Ion Caramitru

• **Sala Radio, ora 19:** Concert simfonic cu Orchestra de cameră a Radioteleviziunii, dirijor Amaury du Closel, solist Florin Ionescu-Galați (vioară) (Dvorjak, Beethoven, Honegger)

• **Muzeul Național de Artă, ora 18:** recital de pian Florenza Barbalat – Italia (Beethoven, Chopin, Liszt)

Ediția română a revistei "Lettre Internationale" a împlinit doi ani. Veritabilă paradă a celor mai sonore nume ale culturii mondiale, revista apare la Paris, Roma, Berlin, Madrid, Praga, Budapesta, Varșovia, Zagreb, Sofia, Sankt Petersburg, iar la București este editată sub auspiciile Fundației Culturale Române. Din numărul 9, pentru primăvara 1994, cităm (foarte) selectiv: Nabokov, Zweig, Brandys, Kundera, Ionescu, Benvenuto, Michnik.

EDITURA DU Style

condusă de scriitoarea Doina Uricariu va tipări în curînd

ORACOLUL MEU

• primul best-seller al tinerilor din România și de pretutindeni
• cea mai adevărată oglindă a tinerei generații
• cartea zecilor și sutelor de întrebări care-i frămîntă pe cei ce iubesc muzica (rock-ul, rap-ul, depeche, funk...), dansul, filmul, literatura și viața
• de la oracolul din Delphi la **ORACOLUL MEU** au trecut cîteva milenii fără ca sufletul omenesc să renunțe la interogarea vocii divine, a instanței morale, a partenerului de dialog
• **ORACOLUL MEU** este o carte pe care o puteți citi între 8 și 80 de ani! Interzisă doar celor ce nu doresc să se cunoască deloc
• **ORACOLUL MEU** este o carte interzisă doar celor ce iubesc pe lume mai mult decît orice singurătatea!

Grăbiți-vă să răspundeți la întrebări, aveți spațiu lăsat liber pe fiecare din paginile **ORACOLULUI MEU**, căci imediat după sărbătorile de Paști vor începe cele patru mari concursuri

ORACOLUL MEU
• pentru sinceritate
• pentru enciclopediști
• pentru fani
• pentru creație și imaginație

dotate cu premii pentru excelența puștilor și tinerilor atotștiutori și atotiubitori

Difuzarea prin telefoanele 211.23.63 și 665.27.72 (de la DU Style); 650.41.30 și 312.96.29 (de la Total Press – EXPRES)

Foto: Dragoș Crăciunescu

MUGUR ISĂRESCU

Întîrziere periculoasă în

– Interviu realizat de Ilie Ș

Piața interbancară

Ilie Șerbănescu: Domnule guvernator, primim sau nu primim finanțarea de la FMI? Aceasta este legată ca o precondiție de schimbarea semnificativă a sistemului licitației valutare pentru constituirea unei piețe interbancare în care cursul să rezulte din cerere și ofertă și nu din comenzi politice. A îndeplinit realmente România aceste condiții?

Mugur Isărescu: Cu circulara pe care am dat-o acum două săptămîni, practic, piața interbancară a început să funcționeze. Am început să dăm drumul la operațiuni între bănci, în nume propriu. De exemplu, astăzi s-a făcut prima operațiune mai importantă: o bancă a vîndut altei bănci un milion de dolari. Sînt apoi operațiuni de **swap** (schimb) la termen, care deja au început acum două săptămîni.

Ilie Șerbănescu: Astea nu-s decît pentru Banca Națională.

Mugur Isărescu: Nu, sînt permise și între bănci, însă ele nu au lei, în vreme ce Banca Națională are lei. Am mai majorat limita de la 2.000 la 5.000 dolari, deci toate operațiunile de schimb pînă în 5.000 dolari, începînd cu luni (11 aprilie), se fac pe piața interbancară. Numai comenzile superioare valorie se execută pe piața licitației, care este o piață valutară centralizată. Toate ordinele de vînzare și cumpărare de valută din fiecare bancă, în loc să se execute în tranzacții în cadrul lor, se realizează la Banca Națională, băncile comerciale fiind obligate să vină aici cu ordinele de vînzare și cumpărare. Și toți banii aceștia se adună într-o mare oală, se introduc într-un calculator și se stabilește un curs de echilibru. Pînă luni 11 aprilie, cumpărările și vînzările peste 2.000 de dolari veneau aici; pînă în 2.000 de dolari, tranzacțiile se făceau la băncile respective. Deci pînă în 2.000 era piața interbancară, în interiorul băncilor. Am crescut la 5.000 și o să creștem la 10.000 de dolari baremul. Deci fiecare bancă va putea face operațiuni în interiorul ei și între bănci la cursuri libere, negociate între vînzători și cumpărători. Însă ce înseamnă o piață interbancară, ca să funcționeze? În România nu avem decît trei bănci cu operatori specializați. Acolo cursul se stabilește la un nivel unic prin faptul că dînșii cumpără și vînd permanent, astfel încît nu poate unul să ceară 2.000 lei pe dolar și altul 1.700, că se află imediat. Ei sînt în conexiune permanentă și are loc unificarea de facto. Deci noi o să grăbim procesul. Astăzi au plecat 10 specialiști în Grecia să vadă toate detaliile funcționării pieței interbancare. În curînd vom ieși dintr-o imagine generală, urmînd să vedem ce regulamente trebuie să facem.

Rodica Palade: Deci, practic, acum funcționează piața interbancară?

Mugur Isărescu: Limitat. Grosul operațiunilor se face la licitație. Un tip de piață interbancară nelegalizată era piața gri.

Ilie Șerbănescu: Ce se întîmplă în momentul de față cu piața gri?

Mugur Isărescu: Părerea mea este că e înghițită de licitație.

Ilie Șerbănescu: Totuși, pe piața de licitație în momentul de față sînt 6–8 milioane de dolari. Cînd avea 2 pînă la 4, exista aprecierea că piața licitației oficiale nu absoarbe decît 15–20% din tranzacții și că deci restul se duce pe piața gri. Totuși e un mare ecart între cele două cifre, care arată că piața gri nu este încă absorbită.

Mugur Isărescu: Încep cu concluzia: aici ar fi foarte greu să spună cineva cu exactitate, căci licitația, sau chiar piața interbancară, va tranzacționa doar 40%, maximum 50% din operațiunile valutare. Din ce cauză vor rămîne altele care nu vor trece prin schimbul valutar? Pentru că noi avem acest sistem de **full retention**. Asta înseamnă că lăsăm în totalitate valuta exportatorului, care își ia din contul lui pentru a face importuri, importuri de completare. De exemplu, exportatorul final îi aprovizionează cu materie primă și cu produse intermediare pe cei din aval. De aceea, sistemul **full retention** are un dezavantaj: creează o piață subțire. Piața cea mai adîncă este piața de **full surrender**, prin care ești obligat, cînd ai intrat în țară, să schimbi tot în moneda țării respective; cînd ieși din țară, schimbi totul în dolari sau în valută străină. Ai intrat la granița financiară, ai schimbat totul, ieși, schimbi iarăși totul. Este obligatoriu. Sistemul **full retention** este un sistem liberal. De aceea tot încerc, inclusiv celor de la noi, să le spun: "Trebuie să lămurim ce liberalizăm, pentru că mai liberal decît regimul valutar introdus de noi în '92 nu există". Prin acest regim, se lasă toată valuta exportatorilor, investitorilor străini și nu le ceri să preschimbe nici un cent. Franța a ajuns la sistemul ăsta în '88, pînă atunci era **full surrender**. Noi am adoptat **full retention** pentru că, încercîndu-l pe celălalt în vremea guvernului Stolojan, n-am avut curajul să dăm drumul la curs; erau convulsii, începuseră ieșirile de capital și toată lumea vorbea de confiscarea, naționalizarea valutei. Avantajul mare al sistemului **full retention** este că e un sistem extrem de flexibil: le las valuta exportatorilor, aceștia își țin valuta în bănci, băncile românești se duc și o fructifică în depozite în străinătate. Cu un depozit de 20 de milioane, se obține un credit de 60, de 80 de milioane. Și atunci, cam așa se explică cum ne-am finanțat.

Ilie Șerbănescu: Acesta e grosul care apare în contul balanței de plăți sub forma de credite pe termen scurt?

Mugur Isărescu: Exact.

Ilie Șerbănescu: Ați spus că băncile românești în momentul de față nu au lei. Totuși este puțin straniu că nu au lei, în măsura în care există, de bine, de rău, niște dobînzi mult mai fructificatoare, ca să spun așa, și o parte din leii de pe piață s-au dus, sper eu, mai degrabă decît acum un an, în bănci. De ce nu au lei?

Mugur Isărescu: Sumele care s-au dus în bănci sînt mari, după valori nominale. Părerea mea este că acum au ajuns la peste 200 miliarde lei – dar luați cifra cu mare atenție –, deci în primele trei luni ale acestui an sumele au crescut la peste 200 de miliarde lei, dar această sumă este maximum 10% din cît ar fi necesar, adică din cerere.

Ilie Șerbănescu: Deocamdată este cert că acest curs, care e practic unic pe piața românească, a fost obținut prin oprimarea pieței paralele cu o criză de lei. Politica monetară a jucat un rol, în primul rînd prin lipsa de emisiune monetară de la Banca Națională. Cît credeți că mai poate rezista fără emisiune monetară?

Mugur Isărescu: Teoria spune șase luni din momentul declanșării. Însă relaxarea va fi extrem de prudentă. Așa spune teoria că este prudent și normal s-o faci. Din momentul acela, ai mai multe opțiuni: ai opțiunea să acomodezi numai o parte din inflație, și deci să descurajezi în trepte creșterile de prețuri, ai opțiunea să stabilești o rată a inflației, cum ne-am stabilit noi, și faci emisiune monetară numai în limita acelei rate de inflație, sau ai opțiunea într-adevăr să o ții strînsă, dar aceasta cere măsuri extrem de coerente și imediate în economia reală. Adică încep să pice agenții economici neviabili. Soluția: închidere, restructurare, privatizare.

De ce scade dolarul?

Ilie Șerbănescu: Deocamdată ce cred eu că nu înțeleg oamenii este următorul lucru: ei au fost obișnuiți de 3–4 ani de zile ca, de bine, de rău, posesorul de valută (valuta fiind o valoare refugiu) să fie apărat de inflație. El știa că se devalorizează cam în aceeași proporție cu inflația internă, su zic că într-o proporție mai mică, dar în orice caz, pentru el era acoperitor. De patru luni de zile, ce este nou e următorul lucru: în decembrie obținea 2.000, 2.000 și ceva de lei la cursul paralel...

Mugur Isărescu: ...16 ianuarie a fost vîrful, 2.170...

Ilie Șerbănescu: ...și între timp nu poate să obțină decît 1.700, nici 1.700 pe dolar. În schimb, prețurile cred că au sălțat cu 30%. Pentru el este o pierdere netă. Dar și economic e o problemă aici: cum s-a obținut această reevaluare a leului pe piața paralelă, în condițiile unei creșteri în continuare a prețurilor, și nu una oarecare, ci una foarte severă?

Mugur Isărescu: Asta e o întrebare fundamentală. Noi am făcut calculele și intervin cîteva corective. Am comentarii la ceea ce ați spus, ca să explicăm situația. Primul comentariu ar fi dacă introducem sau nu **inflația corectivă** în modificarea care trebuia să aibă loc în cursul de schimb, și cît din ea introducem. Al doilea comentariu este dacă trebuie ca toată inflația internă să fie translatată în devalorizare sau numai o parte din ea. Problema este următoarea: cursul nu are numai scopul de a alinia prețurile interne cu prețurile externe. Cursul are și scopuri legate de echilibrarea balanței de plăți, deci aici trebuie văzut care sînt efectele în stimularea exportului sau importului. De exemplu, dacă nu ai finanțare externă și nu poți să-ți acoperi deficitul balanței de plăți, cursul se poate deprecia de zece ori mai mult decît inflația internă, și atunci într-adevăr se intră în cerc vicios. Cursul singur nu poate să echilibreze balanța de plăți, el trebuie să funcționeze împreună cu alte mecanisme. Și invers este adevărat: nu toată inflația trebuie să o regăsești în deprecierea cursului, pentru că, în mod normal, o parte din deprecierea cursului trebuie să fie absorbită de economia reală. Vedem cam cît de complicată este corelația deprecierea cursului de schimb–rata inflației. Celălalt aspect, că acei care au mizat pe o depreciere mai mare a cursului de schimb la piața paralelă și-au fript degetele, este perfect adevărat.

Ilie Șerbănescu: În orice caz, au fost niște restricții de ordin fiscal și monetar care au dus la această tendință de pe piețele paralele. Problema este: ne așteptăm la o dare înapoi a inflației ca efect, să zicem după șase luni, al acestor restrîngeri concertate fiscale și monetare sau nu?

Scăderea infl

Mugur Isărescu: te cu politica mo susținută imediat le și de un buget a fiscalitatea este chiar prea as a. C o întîrziere chiar p re și privatizare. I sul problemelor t economiei reale. D ajustează și nu se eforturile făcute d monetară și polit ultimul element în rea externă, care Eu spun și următe toate trei – **politica restructurarea-priva** pilon, care se num mânia tot nu rezol a reduce inflația, i calaj enorm între i

Rodica Palade: mente de care ați pînă acum?

Mugur Isărescu: monetară este stri o vom relaxa ușor, ră este și ea auste perioadă limitată d rat urmate de priv zării este absolut n

Rodica Palade: ce părere aveți?

Mugur Isărescu:

Rodica Palade: grăbită?

Mugur Isărescu: pusă și prin alte p program, îl susțin rații, prin toată po clusiv cu exemple cursul leului? Atun tatea să folosească pere valută. Cei c active. Asta înseam menii se duc și cum există un surplus plu extrem de simp astea care stau gos butic de 10 mp est magazin de stat d posibil? E posibil!

Ilie Șerbănescu: intîmplă în momen ter, una peste alta, re nu va fi susținut reală. Cît poate să fără schimbări în e uita puțin la bulgar net pe plan macro absolut nimic pe pla căzut. Leva s-a dus dolar pe ulație bări în economia speculație e imposib

Mugur Isărescu: totalitate.

Politica jumăt și costurile ei

Ilie Șerbănescu: Ș mai delicată, legată Eu cu regret vreau cru: era un comenta Naționale, care a ap și în care se spun gust–septembrie 1 pentru a asigura co

restructurare și privatizare

Șerbănescu și Rodica Palade –

ției depinde de...

În mod normal se porneș-
etară. Ea trebuie să fie
n spate de restricții fisca-
ister. M-am uitat pe cifre:
ufi- nt de aspră, poate
e s .timplă însă? Există
ericuloasă în restructura-
eci, de acum înainte, gro-
ebuie rezolvat la nivelul
acă economia reală nu se
adaptează noilor condiții,
celelalte două – politica
ca fiscală – sînt nule. Și
acest proces este finanța-
a fost cea mai întîrziată.
rul lucru: chiar dacă merg
**monetară, politica fiscală și
tizarea** –, fără al patrulea
ește **finanțarea externă**, Ro-
vă problema, în sensul de
ntrucît noi avem acest de-
nporturi și exporturi.
Și dintre cele patru ele-
vorbit, care sînt rezolvate

Cum v-am spus: politica
isă, va rămîne prudentă,
iar politica fiscal-bugeta-
ă, strînsă, dar au și ele o
e acțiune. Trebuie neapă-
atizare. Grăbirea privati-
ecesară.
i referitor la acest lucru

Trebuie grăbită.
Dar sînt date că ea va fi

Aici întrebarea trebuie
rți. Eu înțeleg că este un
rin tot ce pot, prin decla-
ziția Băncii Naționale, in-
imple: vreți să stabilizați
ci dați oamenilor posibili-
leii și altfel decît să cum-
re au lei, să-și cumpere
nă privatizarea. Dacă oa-
pără valută, înseamnă că
le lei. Să luăm un exem-
lu, apropo de magazinele
le de trei ani de zile. Un
plin de marfă lîngă un
500 mp gol. Cum de e

Părerea mea este că ce se
tul de față are un carac-
artificial în măsura în ca-
de schimbări în economia
dureze această situație
conomia reală? Eu m-aș
, care au avut un succes
conomic, dar n-au făcut
nul economiei reale și au
de la 30 la 80 pentru un
. Pe fe al unor schim-
eală, asemenea gen de
il.
Susțin această idee în

ților de măsură

acum o întrebare mult
de problema politicului.
să vă amintesc de un lu-
riu, un raport al Băncii
ărut anul trecut în vară
a că în momentul au-
992 cursul a fost ținut
ntinuarea procesului de-

mocratic în perspectiva alegerilor. Eu cred că, dimpotrivă, în 1992 s-a pierdut o mare șansă că nu s-a lăsat cursul să fie liber. Teamă îmi este că iarăși politicul își va băga coada acum, într-un context de alegeri anticipate sau nu, și se va pierde o muncă din '92 pînă acum, pentru că a fost o nouă muncă aducerea cursurilor la unison.

Mugur Isărescu: Răspund tranșant la partea a doua: există categoric acest risc, ca din considerente politice să se piardă și acest moment. În '92, remarca noastră era următoarea: noi mizam pe acea liberalizare a cursului cu **managed floating**, deci cu o flotare controlată, avînd în vedere un scadențar al eliminării subvențiilor. Or, decizia noastră din august '92 nu a fost atît legată de alegeri cît de faptul că ridicarea subvențiilor a fost amînată atunci. Un lider politic de seamă atunci i-a spus d-lui Stolojan, iar dînsul m-a sunat și pe mine: "Nu ridicăm subvențiile decît cu 5 sau 10% din cît ar trebui să se facă, pentru că și democrația are un preț care trebuie să fie plătit". Aceasta a și fost formularea pe care am dat-o în raport. Acum, ca o apreciere generală, eu spun că noi toți ar trebui să plătim un preț, pe care nu pot și nici nu este menirea mea să-l cuantific, pentru această abordare a liberalizării în trepte a prețurilor, o abordare pe care eu am înțeles-o atunci cînd am fost numit printr-o decizie politică a primului Parlament al României. Atunci s-a luat această hotărîre: România nu-și putea permite să dea drumul la toate prețurile dintr-o dată, nici în '90 și nici în '91, pentru că era o țară după o terapie-șoc a anilor '80, iar populația nu putea să suporte. Și atunci, pe de o parte politica monetară a trebuit să facă acest joc extrem de dificil, de

acomodare a inflației corective (deci creșterile de prețuri rezultau din ridicarea subvențiilor – asta fiind așa-numita inflație bună), iar pe de altă parte să combatem inflația de fond care se forma. Or, acesta e un lucru extrem de greu. Ce înseamnă așa-numita terapie-șoc? Lași toate prețurile să se ducă. Șase luni de zile lași masa monetară să le acomodeze, și după șase luni oprești, printr-o politică monetară restrictivă de alte șase luni. Acesta este tratamentul, ca la gripă: lași febră mare, și pe urmă doză mare de antibiotic. Deci în faza următoare de șase luni faci o politică monetară extrem de severă, care temperează inflația și stabilizează cursul. A fost o bîjbîială, cum bine o numeați dvs., dar vreau să explic că acest lucru a fost impus, n-aveam încotro. Eram la exerciții impuse cu care trebuia să acomodez un anumit tip de liberalizare a prețurilor. Din această politică monetară, cum vreți s-o numiți, a rezultat și politica de curs ca atare.

Ilie Șerbănescu: Privind înapoi, cum credeți că au fost cursurile paralele? Au făcut rău economiei românești?

Mugur Isărescu: Per total, orice jumătate de măsură se dovedește a avea un cost mai mare decît o mișcare dintr-o bucată, asta este clar. Hai să ne uităm chiar la inflație. În primul an am avut 150%, în al doilea an 200% și în al treilea an 300%. Polonia: în primul an 700%, în al doilea an 90%, în al treilea an 40 sau 50%. Suma: la noi per total 4.000%, Polonia 2.000%. Eu vorbesc acum cu niște cifre globale, nici nu le-am verificat. Deci inflația a fost mai mare, costul a fost mai mare. Toată lumea știe că jumătățile de măsură dau în final costuri mai mari decît loviturile dintr-o dată. Chiar și în domeniul social.

Rodica Palade: Dar cine a dictat politica asta a jumătăților de măsură? Mă refer la Banca Națională.

Mugur Isărescu: Noi a trebuit să acomodăm o liberalizare a prețurilor care nu s-a făcut dintr-o dată. Aici nu e vorba de a dicta, există o decizie care așa a fost luată în noiembrie '90: prețurile se vor liberaliza pe bucățele.

De ce sînt urgente restructurarea și privatizarea

Ilie Șerbănescu: Adică apreciați că politica cursurilor multiple a rezultat chiar din politica de liberalizare treptată a prețurilor, care nu era opțiunea Băncii, ci era opțiunea unui Parlament, a Puterii care era în momentul acela. Problema este dacă de acum încolo credeți că se abandonează jumătățile de măsură sau se merge în continuare cu jumătăți de măsură. Ați spus foarte clar că dacă nu se va petrece ceva în economia reală, șansa se pierde.

Mugur Isărescu: Dacă nu se fac pași rapizi în aceste două domenii – restructurare-privatizare și finanțare externă –, succesul nu este de lungă durată.

Ilie Șerbănescu: Eu văd așa: toate constringerile astea au venit din mai multe direcții: fiscalitate, politică monetară, credite. Nu știu ce tratament ați adoptat față de arierate, dar ele se string la nivelul întreprinderilor, care trăiesc sau mor. Aici este momentul în care va interveni politicul și va spune da sau ba, și ieșire nu va fi decît ori să reîncepă mașina de bani să funcționeze, ori să închidem niște fabrici.

Mugur Isărescu: Așa este. În domeniul monetar și fiscal a fost o cadență dură, săptămîna și măsura, iar în ultimele săptămîni, ziua și măsura. Aceeași cadență trebuie urmată și în celelalte două domenii. Iar finanțarea externă ce face? Finanțarea externă ne ajută să mai cîștigăm timp, pentru că, într-adevăr, nu poți să te ajustezi fără finanțare externă, iar noi nici n-am știut cît ar trebui să ajustăm economia. 50–60% din ea a fost construită aberant, fără piață de desfacere, iar piețele care existau – CAER, Orientul – au dispărut. Nu poți să ajustezi jumătate, nici să închizi jumătate nu se poate. Dar cu o cadență cît se poate de rapidă și cu hotărîre, cîștigînd ceva timp și cu finanțarea externă, ar fi o soluție. De altfel, singura.

Rodica Palade: Dar dvs. ce veți face dacă nu se produce restructurarea?

Mugur Isărescu: Răspunsul l-a dat dl. Șerbănescu. Sarcina noastră este în primul rînd

de a stabiliza o anumită perioadă cursul, stabilizare într-o noțiune mai largă, pentru că nu-l batem în cuie; el se va juca, se va deprecia cu inflația sau sub rata inflației. O altă sarcină a noastră este să readucem cel puțin pentru o perioadă încrederea în moneda națională, acesta fiind un instrument esențial de a opri speculația și fuga de leu. Pe această bază, putem da posibilitatea unei restructurări corecte în economia reală – asta este sarcina politicii monetare. Dar politica monetară nu se poate substitui măsurilor din economia reală.

Ilie Șerbănescu: Deci totuși înțeleg că nu excludeți că există un risc al intruziunii politicului, mai ales într-o situație de sugrumare și de alegere netă, că nu mai există nici mijloc fiscal la dispoziție, nici mijlocul monetar. Aici e o întrebare iarăși delicată: care e disponibilitatea dvs., sau puterea dvs., de a rezista la această intruziune politică? Cred că puterea asta depinde și de faptul dacă sînteți sau nu sînteți membru al partidului de guvernămînt.

Rodica Palade: Eu aș reformula întrebarea d-lui Șerbănescu: sînt păreri conform cărora Banca Națională este cea mai reformistă instituție, dar și păreri conform cărora Banca a cedat în fața Executivului, care, în intimitatea lui, este împotriva reformei. Care este adevărul?

Mugur Isărescu: Eu i-am scris și d-lui Cristoiu, care văd că, din păcate, nu publică scrisoarea mea. Acolo este spus în clar, și o mai spun și în fața dvs.: această bancă nu va face decît politica țării, nu face politică de partid și este subordonată nu unui partid, ci partidelor din Parlamentul României. Cît privește cedarea noastră, momentul acestei afirmații nu este bine ales, adică să spui că am cedat exact cînd am făcut ce am făcut. În al doilea rînd, trebuie să înțelegeți și limitele acestei instituții. Prima limită este că noi nu ne putem substitui economiei reale și restructurării. Ar fi o gravă greșeală pentru această instituție să se amestece în procesul de restructurare și să-și asume niște sarcini care revin altor instituții. Noi sîntem în continuare pe aceeași poziție, însă problema a început să se mute de aici în cîmpul economiei reale, unde legea nu ne permite să avem intervenții.

Rodica Palade: În vremea guvernului Stolojan apăreați tot timpul la televizor, împreună cu premierul, ca să explicați oamenilor ce se întîmplă. Deși spuneați cele mai îngrozitoare lucruri, că o să fie tot mai rău, oamenii aveau încredere. Acum de ce nu mai apăreți să ne spuneți lucrurile astea? Pentru că plutim cu toții în vag.

Mugur Isărescu: N-am comentarii, au trecut ani.

GEORGES OUDARD

Maria – Regina României * (III)

"...Numai trăind, învățăm a trăi. Experiența făcută de altul rareori ne e de folos; pas cu pas, trebuie să ne croim drumul în lupta vieții, să învingem fiecare greutățile noastre..." – scrie Regina Maria a României după ce își amintește de cum arăta atunci cînd ajungea în noua ei patrie: "Privind înapoi la mine, îmi răsare parcă în fața ochilor o soră mai mică, nemaipomenit de timidă și cam prostuță, în care nu regăsesc nimic din ceea ce sînt azi. Subțirică, cu păr blond încrețit peste măsură pe frunte, cu ochi albaștri de copil încrezător, stingace, neîngîmfată, căutînd în alții un punct de reazim deoarece în mine nu-l găseam, nebănuitoare, plină de avînt, nepregătită pentru necazuri și greutăți, trebuie să fi părut întocmai ceea ce eram: o nevinovată mică, neroadă, cu capul împănat de iluzii și de visuri"

"Ajungem peste o jumătate de oră" – îi șopti Nando, dar, din pricina imenselor troiene de zăpadă, trenul înainta cu greutate și ajunse la capătul lungii călătorii cu o întîrziere de cîteva ore. În fine, încetini mersul și, pufăind, opri pe peronul gării București. Aclamații puternice îi întîmpinară, ridicîndu-se din mulțimea de piepturi adunate pe peron – trupe, muzici militare, un șir nesfîrșit de persoane oficiale. Nando sări din vagon și fu întîmpinat călduros de Unchiul său, după care acesta îi întinse brațele ca să o ajute să coboare. Muzica nu înceta de a cînta, soldații de a striga "ura". Era un zgomot asurzitor. A urmat prezentarea tuturor oficialităților – domni, doamne frumoase și foarte elegant gătite –, discursuri de bun venit, flori, multe, multe flori. Îndată după aceea urmă Te Deum-ul la Mitropolie, o ceremonie măreață. Apoi, încet, cu tot alaiul, se îndreptară către Palatul Regal. Iarăși armată, iarăși mulțime, iarăși urale și flori aruncate pe măsură ce înaintau, iar la balcoane steagul românesc și steagul englez fluturau împreunate.

Iată-i ajunși în fața Palatului. Este vechea casă a boierilor Golescu – o clădire scundă, neimpunătoare, din cărămidă tencuită într-un albastru mohorît. Modestia ei îl impresionase neplăcut altădată și pe întîiul rege al românilor, la sosirea lui în capitala țării.

Copila prea devreme înălțată la rangul de femeie urcă la brațul suveranului marea scară interioară de marmură la capătul căreia, pe dreapta, se deschid apartamentele rezervate perechii principiare. Fuseseră mobilate din nou în cinstea lor, cu mobile aduse toate din Germania, conform gustului nemțesc atît de greoi din vremea aceea. O imensă disperare o cuprinde pe Prințesa Moștenitoare la văzul noului ei **home** în care va fi silită să trăiască. Camere mari, pompoase dar neprimitoare, unde nicăieri nu o așteaptă vreun colț tihnit, vreun scaun ademenitor, vreo floare. Nici o floare... Ba nu, iată totuși una, o camelie care, iute, își va spulbera petalele. Cu toate acestea, afară, nu prea departe, chiar în piața din fața Palatului, ochii Mariei văd cu încîntare cum țigănci înfășurate în șaluri viu colorate vînd brațe întregi de flori care de care mai minunate, îngrămădite în imense coșuri plate, așezate direct pe sol...

Încep să curgă zilele noii sale vieți. Zile, luni – monotone. Tînăra soție nu iese din odăile ei morocănoase decît pentru a lua parte la plictisitoare ceremonii oficiale sau, desigur, la vremea prînzului și a cinei luate totdeauna împreună cu Unchiul. La momentul final al cafelei, Maria stă cuminte și ascultă, fără să priceapă mai nimic, interminabilele conversații dintre Unchi și nepot despre politică și multe alte probleme, în timp ce se ridică rotocoale de fum din țigările lor de foi, al căror miros o incomodează. Dar nu îndrăznește să se vaite, căci nu s-ar cuveni, iar viața ei e plină de asfel de "nu se cuvine". Nimic din ce-i plăcea și cu care o învățase educația ei tipic englezească nu-i mai este îngăduit: nici să călărească, nici să facă lungi plimbări în aer liber, nici să-și umple casa de flori ca s-o înveselească un pic. Moare de urît și de dor în ea și, neputînd suferi nici salonașul rococo și nici dormitorul **altdeutsch**, își petrece după-amiezile întinsă pe sofaua dintr-o încăpere mai simplă, mai confortabilă, amenajată lîngă dormitor. Acolo se mînglie ascultînd cîntecelul vesel al păsărelei pe care a adus-o cu ea de acasă, de la Coburg... Seamănă mult cu aceea pe care, fetiță, o necăjea în camera Bunicii-Regină, plină de portretele bunicului, iubitul prinț Albert... Păsărica e delicioasă, are pene de culoare tandră, cenușii cu nuanțe rozalii... Și cîntă mereu melodia nemțească învățată la Coburg, **"Freut euch des Lebens"** – "Bucurați-vă de viață". Ce ironie! Cum să se bucure de viață cînd ea e închisă în colivie?

Nici Lady Monson, nici colonelul Howard nu-i sînt de mare ajutor, căci se lasă prinși în iureșul serbărilor. De altfel se și pregătesc să plece îndărăt acasă... Dar buna și mămoasa Lady Monson nu o va părăsi înainte de a lămuri cauza dezgustului ei de viață: "...Oare nu te simți bine? Ești cam palidă!" – "Da, nu prea mă simt bine; nu știu ce e cu mine, am amețeli și din nimica îmi vine rău; mîncarea mă dezgustă... mi se face rău din toate celelalte: mirosuri, gusturi, fețe omenești, chiar și culorile... nu mă recunosc!" – "Draga mea, ăsta e un semn foarte bun. Ce mult are să se bucure toată lumea!" – "Are să se bucure? Pentru ce? Pentru că îmi este rău!" – "Dar, drăguța mea, știi, desigur, ce înseamnă cînd o tînără soție se simte rău?". Uluită, gata să plîngă, Maria nu pricepe nimic. Atunci, uluită la rîndul ei de atîta inocență, Lady Monson îi explică duios că va fi mamă. Un amestec de rușine, de revoltă simțindu-se atît de prostuță, de neștiutoare, dar și de groază în fața capcanelor vieții o cuprinde pe Maria... **"Freut euch des Lebens"** cîntă întruna păsărica... Cum oare? Aproape că n-o mai aude din cauza hohotelor de plîns ce i se urcă în gît.

Prințesa devine din zi în zi mai melancolică. Doamna ei de onoare, buna și blînda Doamnă Greceanu, e nenorocită să o vadă în starea aceasta. Curtea se agită. Regele, căruia, în felul său, îi e dragă, hotărăște că "problema" trebuie examinată cu toată seriozitatea. Se sfătuiește cu administratorul Domeniilor Coroanei și cere părerea primului-ministru. Se caută soluția acestei delicate chestiuni, ridicată la rangul unei afaceri de stat. Și cel mai bun mijloc de a o distra pe cea care poartă în sînul ei pe succesorul Domniei îi se pare organizarea unor reuniuni periodice la care vor fi invitate doamnele cele mai puțin frivole din societatea cea mai distinsă. Dar... remediul găsit este ineficace. Trebuie căutat altceva. Ministrul de Război are o idee: a băgat de seamă că Prințesa regală are o slăbiciune pentru tot ce are legătură cu armata... atunci, cu asentimentul tuturor șefilor militari care susțin cu tărie propunerea domnului ministru, ce pare a fi un subtil cunoscător al sufletului feminin, este adoptat un nou mijloc, menit, cu siguranță, a avea un efect salutar: se vor organiza vizite ale Prințesei la forturile din jurul capitalei, de care suveranul, pe bună dreptate, este foarte mîndru, pentru că au fost construite după metodele cele mai moderne. Doamna Greceanu aprobă proiectul, îl analizează amănunțit, dar un detaliu o înspăimîntă: oare Alteța Sa Regală nu va leșina atunci cînd se va trage cu tunul? Da, se prea poate... Atunci, după matură chibzuință, se ocolește îngrozitorul risc, prin aceea că, la fiecare salvă de tun, prevăzătoarea doamnă de onoare o va împiedica pe Prințesă să cadă, ținînd-o de o cută a rochiei. În felul acesta, totul a reușit de minune. Acum trebuie inventat altceva pentru a umple timpul Prințesei, ce se arată dornică de orice modificare a ritmului ei monoton de viață. De rîndul acesta se găsește ceva care cu certitudine a făcut să se nască în ea imensa dragoste pe care o va resimți mai tîrziu pentru noua ei patrie cu datini și obiceiuri atît de pitorești și atrăgătoare pe care nimeni nu i le dezvăluia. Este, așadar, condusă la marginile capitalei, la Cernica. (...)

"Cînd privesc înapoi spre viața mea, trebuie să mărturisesc, oricît s-ar părea de absurd, că acea vizită la Cernica a însemnat prima deșteptare a adîncii iubiri și înțelegeri ce s-a dezvoltat treptat între mine și România; iată de ce nu mă pot opri de a privi această nebăgată în seamă, scurtă plimbare printre hălți ca o zi însemnată în viața mea." [1]

Dar sosește în sfîrșit și ziua – fixată anual la aceeași dată – cînd Curtea se instalează pentru vară la Sinaia, în reședința regală de la poalele munților. Magnifica pădure, pe care toată viața ei Regina Maria a îndrăgit-o atît de tare, minunatele pajiști verzi înstelate cu flori viu colorate o încîntă pe tînăra prințesă, atenuînd întrucîtva statornica ei melancolie. O stare pe care, nu peste multă vreme, o va risipi aproape total sosirea atît de așteptată a iubitei Ducky, urmată de cea a mamei și a celorlalte două aurori, Sandra și Beatrice – Baby Bee cum i se spunea –, întrucît data fericitului eveniment este foarte apropiată.

În adevăr, la 16 octombrie 1893, un ceas după miezul nopții, în ajunul zilei cînd Maria va împlini optsprezece ani, ea dă naștere primului său copil, viitorul Moștenitor al Coroanei, căruia i se dă numele Unchiului: Carol. Venind la ea ca să o felicite, austerul suveran îi spune că "este ca un soldat care a primit botezul focului"...

La sediul Institutului Italian de cultură din București, prof. Lucio Godi, directorul institutului a organizat, în ziua de 8 aprilie, o binefăcătoare zi de lucru Cesare Pavese. Au participat prof. Franco Vaccaneo, directorul de la "Centro studi Pavese" din San Stefano Belbo, cu o comunicare despre Pavese, devenit un clasic al literaturii italiene, intitulată "Pavese oggi" (Pavese azi), d-na Maria de Las Nieves Muñiz Muñiz, de la Universitatea din Barcelona, cu o explicită structurare și interpretare a "Dialogurilor cu Leucò", prof. Horia Patapievici, cu "Mitologiile adolescenței și Pavese", autor ce i-a marcat și ne-a marcat existența, prof. Renzo Pavese, de la Universitatea pentru străini din Perugia, cu o pertinentă și subtilă analisă a similitudinilor din romanul "Satele tale", editorul traducerilor lui Pavese în România și în același timp traducător din opera pavesiană, Florin Chirițescu, care a evidențiat faptul că Pavese a fost integral tradus în românește, Mara Chirițescu, prof. la Școala italiană "Aldo Moro" din București, cu o receptare sentimentală a sensibilității pavesiene. Portretul zilei a fost îmbogățit și cu prezentarea unui documentar RAI "Le langhe di Cesare Pavese" (Langhele lui Cesare Pavese) de G. Bonalumi și F. Bonetti.

EDITURA KRITERION

NOUĂ

ELFRIEDE JELINEK
Pianista
traducere din limba germană de Nora Iuga, 247 p., 1.200 lei

După traduceri în limbile engleză, franceză, olandeză, italiană, suedeză, portugheză și spaniolă, acest roman șocant al autoarei austriece Elfriede Jelinek apare pentru prima oară și în limba română. Cartea a fost primită elogios de critica literară de pretutindeni:

România literară "Tăvălugul contestatar al Elfriedei Jelinek cuprinde în totalitarismul său sexul, procreația, produsele cantitative («masa») și calitative (așa-numita elită artistică și intelectuală) ale (...) «celulei familiale»".

Magazine littéraire "Tragic, comic, umor negru, iată registrele folosite de autoare pentru a descrie ura".

New Statesman "«Pianista» Elfriede Jelinek reușește un recital riscant, dificil de citit, dar în același timp greu de lăsat din mînă. Stilul galopant, nesrutător, devorator reprezintă o metaforă a pasiunii"

ILSE MÜLLER
Ghid de conversație româno-german
167 p., 400 lei

Trimiteți acest talon de comandă la adresa:
Editura KRITERION
D-nei Ildiko Lucaci
Piața Presei Libere 1
Ro- 71341 București 1
și veți primi prin poștă cărțile dorite.

Vă rog să-mi trimiteți
..... exemplar(e) "Elfriede Jelinek/Pianista" (la prețul de 1.200 lei plus taxele poștale)
..... exemplar(e) "Ghid Român-German" (la prețul de 400 lei plus taxele poștale)
Nume și prenume: .....
Strada: .....
Cod poștal: .....
Localitatea, județ: .....
Data: ..... Semnătura: .....

EDITURA NEMIRA

Director general VALENTIN NICOLAU
Redactor-șef VLAD T. POPESCU
Drepturi de autor EMIL BĂRBULESCU
C.P. 26-38 București, fax: 781.72.51; tel.: 665.87.95

Mihail Gorbaciov
Memorii

Mihail Gorbaciov a acceptat să-și deschidă arhiva personală și să dea publicității o serie de documente pînă acum secrete.

Cititorul va pătrunde în culisele Istoriei pe punctul de a se naște, va asista la negocierile dintre stăpînul Kremlinului și conducătorii marilor puteri: Francois Mitterand, Margaret Thatcher, Helmut Kohl, George Bush... va participa la dialogul emoționat al Papei Ioan Paul al II-lea cu secretarul general al unui partid care ridicase ateismul la rangul de credință... va deveni martorul înfruntărilor din spatele ușilor închise, în vîrful ierarhiei sovietice... va descoperi, în sfîrșit, cu ajutorul acestor texte, profilul intelectual, politic și moral al omului care, în calitate de succesor al unor potentați precum Brejnev sau Andropov, a orchestrat schimbarea profundă și deschiderea sistemului totalitar al cărui produs a fost el însuși.

CEZAR BALTAG

Sîn Georgiul. Floriile

Atunci cînd vorbim despre datinile legate de sărbătorile calendarului creştin, trebuie să distingem între semnificaţia pur creştină a sărbătorii în discuţie şi credinţele şi obiceiurile de sorginte populară care o însoţesc sau completează tabloul tradiţiei prescrise de biserică. În **Aspecte ale mitului** (cap. "Creştinismul cosmic"), Mircea Eliade scrie că "o parte din religia populară a Europei precreştine a supravieţuit, camuflată sau transformată, în sărbătorile calendarului religios şi în cultul sfinţilor". Autorul român dă ca exemplu cazul "unui mare număr de zei sau de eroi ucigători de balauri" deveniţi Sfîntul Gheorghe, cel al "zeilor furtunii" transformaţi în Sfîntul Ilie, cel al "zeiţelor fertilităţii" asimilate cu Fecioara Maria sau cu alte sfinte etc. Pe scurt, se poate constata, spune Eliade, cum acest creştinism popular a prelungit pînă în zilele noastre "anumite categorii ale gîndirii mitice".

Despre Sfîntul Gheorghe, martir şi sfînt oştean (ca şi Sfîntul Dimitrie, cu care face pereche), originar, se spune, din Capadochia şi martirizat în timpul lui Diocleţian, datele istorice sînt precare, în schimb, cele legendare abundă. Interesant este că, între aceste legende, cea referitoare la uciderea balaurului – pe care iconografia, mai ales, a popularizat-o cu mare consecvenţă – trimite cu gîndul la o bine cunoscută paradigmă mitologică: eroul care se luptă (de ex. Perseu, Tezeu etc.), omoară un monstru şi eliberează o fecioară (Andromeda, Ariadna etc.). Monstrul (meduză, minotaur, balaur etc.) simbolizează forţele distructive, haosul, obscuritatea, suprimarea normelor şi moartea (în cazul creştinismului, păcatul). Ceea ce lipseşte în legenda creştină este **hierogamia** care-i încununează pe eroii păgîni: în miturile păgîne, eroul, după ce înfrînge dragonul, se căsătoreşte cu fecioara (epifanie a Marii Zeiţe). În legenda Sfîntului Gheorghe, eroul o redă pe fecioară părinţilor şi cetăţii: "Iar Sfîntul Gheorghe s-a însemnat cu chipul crucii şi a chemat pe Domnul, zicînd: «În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh» şi s-a repezit cu suliţa asupra balaurului. Deci, învîrtind suliţa, l-a lovit pe acela în gîtlej şi, rănindu-l, l-a culcat la pămînt, iar calul călca balaurul cu picioarele. După aceea, Sfîntul a poruncit fecioarei să lege pe balaur cu brîul ei, ca pe un cîine, să-l ducă în cetate. Iar poporul, privindu-l, a început a fugi de frică. Iar Sfîntul a zis către dînşii :«Nu vă temeţi, ci nădăjduiţi şi credeţi în Domnul Iisus Hristos, că el m-a trimis la voi ca să vă izbăvesc de balaur». Şi a ucis Sfîntul pe balaurul acela cu sabia în mijlocul cetăţii. Apoi, scoţîndu-l din cetate, l-au ars cu foc. Atunci, împăratul cetăţii şi tot poporul au crezut în Hristos şi au primit Sfîntul Botez". (**Proloagele**, ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1991, p. 703). În locul hierogamiei din miturile păgîne avem, aşadar, o "împreunare" în masă cu Hristos, prin convertire miraculoasă şi botez creştin.

General răspîndită este la noi în popor credinţa că Sîn Georgiul şi Sîn Medrul, zilele celor doi sfinţi uşteni, formează o pereche semnificativ legată de schimbarea anotimpurilor. Potrivit legendei descrise de D. Stănescu, Dumnezeu le-a dat celor doi sfinţi "cheile vremii", astfel încît, "cînd se aude croncănit de broaşte, Sîn Georgiu întinde mîna şi ia cheile vremii din mîna lui Si-Medru, şi mereu închide iarna cu o cheie, iar cu cealaltă deschide primăvara". Sfîntul Gheorghe e "capul primăverii", "înverzitorul întregii naturi", iar Si-Medru e "sfîrşitorul toamnei" şi "stringătorul tuturor pîinilor şi fructelor" (Simion Florea Marian, **Sărbătorile la Români**, ediţie Iordan Datcu, vol. II, ed. Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti 1994). Dicţionarul lui Lausian şi Massim consemnează, cu îndreptăţire, că Sîn Georgiu e "agricultorul sanctificat" (etimologic, Gheorghe înseamnă chiar "lucrătorul pămîntului"), iar Sfîntul Dumitru este (asemeni Demetrei antice) "culegătorul" grînelor.

Un obicei mai peste tot răspîndit la noi este **Mînecătoarea**, din ajunul ori proorul sărbătorii Sfîntului Gheorghe. El comportă sculatul de cu noapte şi ieşitul cu oile la cîmp spre a le "mineca" (literal, a mineca, de la **manicare**, înseamnă a porni dis-de-dimineaţă), adică a le paşte pe de-a rîndul, prin semănături, prin livezi, cîmpuri, cîmpuri, cringuri, pentru ca vitele să fie "sănătoase, lăptoase", iar omul să fie "treaz" şi "în putere" tot anul. La întoarcere se aduc ramuri de jugastru, fag, plop etc., care se atîrnă la porţi, prin curte, la streşini, prin pătule şi coşare, pe garduri, în oborele vitelor, pe unelte: plug, grapă etc. În noaptea de Sfîntul Gheorghe, la sate era pus în funcţie un repertoriu extrem de bogat de practici de magie şi contramagie, şi aveau loc adevărate "bătălii" extatice între "strigoi" şi descîntători. Unele dintre vrăjile din noaptea "mînecătoarei" sînt de tipul "magiei negre": femei-vrăjitoare, goale, despletite, pornesc cu un sac de uscat brînza sau cu o doniţă de lapte la brîu, "tîrîndu-le prin coşare, pe cîmp, prin iarbă, culegînd roua" şi spunînd "nişte vorbe" al căror efect malefic constă în luarea laptelui, manei, "prăselii" sau "puterii" vitelor şi oamenilor. Vegheatul şi mînecatul, aducerea de verdeaţă au ca scop tocmai îndepărtarea efectului practicilor vrăjitoarelor sau "strigoilor", vii sau morţi. Un contraprocedeu, deci un mijloc de magie albă, este **"focul viu"** din noaptea Sîn Georgiului, foc peste care se sare sau cu care se afumă vitele, pentru ca strigoii, pocitoarele, dihăniile, relele etc. să nu le poată atinge. Oile sînt petrecute printre focuri, iar ciobanii înplîntă bîta în foc şi fac cîte trei sărituri peste flăcări. Noaptea se numeşte şi "Sîn Georgiul vacilor". "Strigoaicele sau strigele, însă, după credinţa şi spusa românilor din Banat, nu merg pe jos, ci ele zboară prin aer, foarte pe sus, încît abia se aud, călărind pe anumiţi cai făcuţi din oameni, care, din nenorocire, au ieşit în capul gol afară în preseara Sîn Georgiului vacilor" (S.Fl. Marian, op. şi ed. cit. p. 257). Diversele vrăji de luare a laptelui de la vacile străine sînt dejucate de contraacţiuni (pînda simplă, nu întotdeauna eficace) sau contravrăji (prin care omul care pîndeşte strigoaicele reuşeşte şi să le vadă), cu ajutorul usturoiului încolţit din capul unui şarpe omorît sau cu o grapă şi un hrăcinar de izmană, în care strigoiul sau strigoaica se "agaţă" şi sînt siliţi să-şi mărturisească actele malefice. Un obicei foarte răspîndit este cîntatul din gură ori din fluier, sau buciumatul, bătutul în cazane de aramă etc. Rugii puşi la uşile şi la ferestile grajdurilor au acelaşi scop: de a agăţa şi sfîşia "strigele" răufăcătoare. Aceste obiceiuri sînt răspîndite **în toate provinciile româneşti**. Practici magice şi contramagice similare au drept scop însuşirea ori reciştigarea, în noaptea de Sfîntul Gheorghe, a **rodului grîului**. **Alesul oilor**, obicei păcurăresc specific, are loc de asemeni în noaptea dinspre Sfîntul Gheorghe.

"Sfîntul Gheorghe", Arpaşul de sus, Savu Moga, 1872 (reproducere din albumul "Pictura ţărănească pe sticlă", Editura Meridiane, 1979)

Pentru a ne da seama cît de bogată în practici magice este această noapte, să amintim, măcar în treacăt, ceva şi despre mitologia potrivit căreia, în noaptea de Sfîntul Gheorghe, **"ard comorile"**, fie cele "curate", cu o pară albăstrie (şi se arată numai după miezul nopţii), fie "necurate", cu pară galbenă ori albă. Pe cît de înaltă este flacăra, tot atît trebuie să sapi în pămînt pentru ca să găseşti comoara. Săpatul comorilor comportă reguli şi ritualuri precise şi stranii, precum şi riscuri ori primejdii considerabile. Comorile sînt păzite de ştime, zmei ori draci care caută fie să păcălească, la modul cel mai crud cu putinţă, fie să alunge sau să îmbolnăvească pe omul lacom sau care nu a respectat statutul ori ritualul dezgropării. **Comorile bune** nu "joacă" numai de Sfîntul Gheorghe ori de Ispas, ci şi în nopţile de Paşti, de Rusalii etc. **Comorile legate**, însă, nu se arată în orice vreme: ele "joacă" numai în noaptea de Sfîntul Gheorghe ori de Ispas. Există şi practici sîngeroase de dezgropat comorile "rele": "Unele comori sînt jurate pe cîte un suflet şi nu le poate scoate pînă nu le dă un suflet."; "La unii li s-a întîmplat de au săpat comoara şi au dat de ea şi au văzut şi galbinii, da' n-au putut să-i ia că erau dăruiţi ălui din bolovani."; "Alţii iar, cînd li s-au arătat şi au început să sape şi auzea că sună a comoară, cum vrea să o scoată mai iute, au pomenit pe Ucigă-l Crucea şi atunci numaidecît comoara a început să odorogească ca cum tună Sînt Ilie şi să fugă pe sub pămînt. Că nici o comoară nu se poate scoate, dacă pomeneşti pe necuratul; şi cînd începi să sapi, gîndul numai la Dumnezeu să-ţi fie şi să-ţi faci sfînta cruce şi altceva să nu vorbeşti decît tot de Dumnezeu" (S.Fl. Marian, op., ed. cit., p. 290).

Alte obiceiuri din noaptea de Sîn Georgiu, precum **improoratul**, farmecele de "văzut" ursita, de căutat **iarba fiarelor**, de căpătat darul vorbirii cu lighioanele sau obiceiul **urzicatului** etc., nu le putem, din lipsă de spaţiu, decît cita. După cum se poate vedea din această incompletă enumerare, tabloul obiceiurilor şi credinţelor din noaptea de Sfîntul Gheorghe este extrem de polimorf. Putem decela, ca dominantă, existenţa unor practici rituale subsumabile unei străvechi sărbători de primăvară, avînd în centru figura unui erou-luptător de tipul Perseu, Tezeu etc. şi comportînd rituri propiţiatoare şi de purificare, vizînd creşterea vegetaţiei, fertilitatea şi bogăţia. Este posibil ca în obiceiurile din noaptea de Sfîntul Gheorghe să se fi concentrat practici străvechi aparţinînd unor contexte rituale diferite, evident precreştine, legate de ideea de regenerare şi de victoria asupra răului (secetă, boală, sterilitate etc.), repurtată de forţele triumfătoare ale naturii reînviate.

O filiaţie aproape certă a unuia din nivelurile sărbătorii, cel păstoresc, legat de **mînecătoare**, se poate stabili cu sărbătoarea **Pariliilor** romane, serbate la 21 aprilie (cînd era şi ziua întemeierii Romei). În **Fastele** lui Ovidiu găsim practici care au supravieţuit timp de două milenii: "Staulul să-mpodobeşti cu frunze şi ramuri înfipte,/ Pe-mpodobitele porţi lunge cununi să anini". Iată şi obiceul săriturii pe deasupra "focului viu": "Doară şi eu am sărit peste flăcări puse-n trei şiruri" etc. (Ovidiu, **Fastele**, "21 aprilie. Parilia", trad. de Ion Florescu şi Traian Costa, ed. Academiei 1965, p. 137).

Sînt rare cazurile cînd, precum anul acesta, ajunul **Floriilor** şi ziua Sfîntului Gheorghe coincid. Semnificaţia creştină a intrării lui Iisus în Ierusalim, ca şi obiceiul de a aduce acasă de la biserică sălcii sfinţite în ziua de Florii sînt lucruri prea bine cunoscute ca să insistăm prea mult asupra lor. Ramurile de salcie au, se pare, mari virtuţi propiţiatorii: gospodarul se duce în ocolul vitelor şi atinge fiecare vită în parte cu nuiaua, în credinţa că animalele vor fi sănătoase tot anul; sînt atinşi apoi cu rămurelele copiii, apoi sălcilile se pun la icoană sau deasupra uşii pentru ca întregii case să-i meargă bine. Cu aceste sălcii sfinţite se efectuează o sumedenie de practici magice peste an: alungatul grindinei şi furtunilor, umblatul încins cu nuiele de salcie ca remediu împotriva durerilor de şale, afumatul casei în ziua de Paşti cu mîţişori de salcie aprinşi, pasul mîţişorilor în lăutoare etc.

De sîmbăta lui Lazăr (ajunul Floriilor) există un obicei straniu, anume umbaltul cu **Lăzărelul**. Este vorba de un fel de "colind", de fapt un bocet ritual efectuat de un cortegiu de fete mici, între care una, gătită ca o mireasă, este "Lăzăriţa". Cîntecul pune în scenariu moartea rituală a eroului-copil şi învierea lui ca vegetaţie ("Lazăr moare de Florii,/ Cînd e mare frunza-n vii"; "N-a murit, s-a logodit"; "De la cap pîn-la picioare/ Creşte floare lîngă floare" etc.). "Textul" – spune Ovidiu Birlea într-un scurt dar esenţial studiu ("Lăzărelul" din **Folclorul românesc, I**, ed. Minerva 1981, pp. 403–406) – "a păstrat elementele caracteristice ale ritului ancestral: moartea violentă, scalda ritală menită să ajute prosperitatea vegetaţiei, chiar prefacerea eroului prin înviere în vegetaţie luxuriantă, alături de bocirea celei destinate să-i fie mireasă, precum şi bucuria finală, materializată prin hora colindătoarelor. Toate acestea indică originea obiceiului în una din formele trace ale cinstirii lui Dionysos care avea loc la începutul primăverii, strîns înrudite cu cele din antichitatea greacă despre Adonis şi Afrodita, Attis la frigieni, Osiris la egipteni etc. în care baza scenariului ritual era moartea violentă a zeului, bocirea clamoroasă în grup, iar, în final, învierea lui concomitent cu eruperea vegetaţiei, în bucuria generală a cortegiilor participante. Persistenţa obiceiului în această arie sud-est europeană (Grecia, Albania, Iugoslavia, Bulgaria şi România) confirmă obîrşia lui ancestrală."

Obiceiul, străvechi, a fost parţial creştinat, începînd, se pare, cu numele eroului, calchiat – spune Birlea – după numele lui Lazăr din Betania, cel înviat de Iisus (Ioan, cap. XI) înainte de intrarea în Ierusalim. Originea ritualului practicat de copiii de la ţară este însă îndubitabil arhaică.

MIRCEA COŞEA şi ALIN TEODORESCU

Ce facem cu certificatele de proprietate?

Conform legii 58/1991, privatizarea în România ar trebui să se efectueze în felul următor: 70% din capitalul social al întreprinderilor de stat ar urma să fie vîndut, iar restul de 30% distribuit gratuit cetăţenilor contra certificate de proprietate. De aici derivă rolul celor două instituţii – Fondul Proprietăţii de Stat (FPS), destinat să administreze şi să vîndă cele 70%, şi cele 5 Fonduri ale Proprietăţii Private (FPP), ce sînt împuternicite să se ocupe cu distribuirea gratuită a celor 30 de procente rămase. Prima problemă, aşadar, nerezolvată pînă acum, este aceea de a imagina un sistem prin care certificatele de proprietate să fie preschimbate în acţiuni ale întreprinderilor, în acest fel statul onorîndu-şi promisiunile făcute cetăţenilor şi demonstrînd bună-credinţă în respectarea legilor pe care singur le-a adoptat. Iată subiectul discuţiei dintre d-nii Mircea Coşea, ministru de stat şi ministru al reformei, şi Alin Teodorescu, directorul Institutului de Marketing şi Sondarea opiniei publice, IMAS S.A. Sistemul de preschimbare al certificatelor propus de IMAS şi prezentat de dl. Teodorescu pare simplu şi raţional, el oferind cetăţeanului o largă posibilitate de a opta, dar şi riscul de a opta greşit. Dl. Coşea pare a fi adeptul unui sistem ceva mai "dirijist", mai adaptat poate la cultura economică relativ încă precară a cetăţeanului obişnuit. Oricum, ambii participanţi la întîlnirea de la GDS au fost de acord că privatizarea în România bate pasul pe loc, că demarajul în această direcţie este crucial pentru stabilitatea ţării şi că a-l realiza necesită voinţă politică. Voinţă politică în direcţia cea bună – am adăuga noi – şi nu invers.

Mircea Coşea: Este evident că modul în care s-a conceput privatizarea în România, prin Legea privatizării, nu are astăzi darul de a asigura succesul. Fără a culpabiliza pe cineva, astăzi vedem că această lege a dat naştere unei structuri imposibil de stăpînit din punct de vedere al organizării procesului de privatizare, a generat o creştere importantă a ilegalităţii şi determină un ritm extrem de lent al privatizării. Încă din octombrie anul trecut colegii de la Consiliul pentru reformă au început să lucreze la ideea găsirii unei metode rapide de rezolvare a celor 30%. Certificatele de proprietate trebuie să-şi găsească destinaţia pe care au avut-o atunci cînd au apărut. La început, ideea a fost foarte clară pentru toată lumea. Dificultăţile au apărut atunci cînd am început să punem în practică etapele pentru a realiza trecerea acestui 30% în operaţie de privatizare. Prima dificultate mare pe care o avem este o disfuncţionalitate între Guvern, FPS şi FPP-uri. Prin structura lui, FPS nu reuşeşte să ajungă la ceea ce ar fi trebuit să facă. FPS devine din ce în ce mai mult un instrument de investire a dividendelor în domenii sau activităţi selectate în baza unor principii nu întotdeauna foarte clare şi care încearcă prin toate mijloacele să devină o instituţie centrală a vieţii economice în România. FPS capătă din ce în ce mai mult conştiinţa puterii pe care o reprezintă, începe să o pună în practică ceea ce ar putea duce la o centralizare identică cu cea dinainte, dar pe paliere de putere diferite, mult mai mari chiar. Există apoi o disfuncţionalitate între FPS şi FPP-uri. Aici lucrurile iau o coloratură politică, ele se transformă într-o continuare a luptelor parlamentare şi există tendinţa ca FPP-urile să aibă o dezvoltare şi o strategie total diferită nu numai de funcţia pe care au avut-o la înfiinţare, dar chiar faţă de sistemul corect de legături pe care ar trebui să-l aibă cu acţionarii şi cu FPS. Există o tendinţă din ce în ce mai clară ca FPP-urile să-şi prelungească activitatea cît mai mult posibil, sînt foarte frecvente cazurile în care refuză transferul total al părţilor care le revin din cele 30% pentru a-şi menţine oamenii şi există tendinţa de transformare a FPP-urilor în instituţii financiare puternice prin investirea dividendelor în activităţi care, pe termen lung, pot fi creatoare de mari dividende. Din această dificultate apare problema tehnică centrală, şi anume diferenţa dintre modalitatea de calcul a valorii certificatelor şi acţiunilor, în cazul în care întreprinderile ar emite acţiuni. În mod normal, într-o economie corectă cu o piaţă de capital, ar trebui să existe o îmbinare perfectă între valoarea globală a capitalului pe acţiuni cu cea a capitalului pe certificate, dar în cazul nostru calculul şi decizia o au organe total diferite. FPP-urile calculează valoarea certificatelor pe o metodologie pe care noi, la Consiliul pentru reformă, n-am avut încă capacitatea să o înţelegem. De aici a apărut dificultatea de fond: calculînd la valoarea actuală certificatele pe fondurile de proprietate, ajungem la concluzia că pe ansamblul economiei există un capital de privatizat la o valoare ridicol de mică. Conform posibilităţilor actuale pe care le are Ministerul de Finanţe, singura dată contabilă certă este 31 decembrie 1991. Şi atunci singura posibilitate, este să se plece de la valoarea de la 1 ianuarie 1992 şi să se aplice nişte coeficienţi de corecţie care să aibă în vedere ceea ce s-a întîmplat în economie ulterior. Dacă s-ar calcula astfel, valoarea certificatului ar fi de foarte multe ori mai mare decît este acum, ceea ce ar însemna că partea de 30%, din punct de vedere al valorii nominale, ar trebui să fie acordată cu acţiunile pe care societăţile le-ar emite, şi aici totul devine din nou foarte complicat pentru că societăţile trebuie să fie şi ele selectate pe ofertă publică. Asta înseamnă că ar trebui să introducem în oferta publică întreprinderile considerate a fi rentabile. Cîte? Aici părerile sînt foarte împărţite, iar specialiştii pe care noi îi consultăm aduc o serie întreagă de argumente pentru foarte multe variante, începînd de la un criteriu de selecţie a întreprinderilor foarte bune pe eşantioane mici şi mergînd de la scoaterea tuturor întreprinderilor şi fiecare să-şi aleagă după cum crede şi cum vrea, iar pînă la urmă viaţa să le arunce pe cele care nu sînt bune.

Mircea Coşea

Principiul "omul şi certificatul" e inacceptabil

Toate aceste elemente ajung în punctul în care se blochează din punct de vedere al reacţiei sociale. La discuţiile pe care le-am avut cu sindicatele, majoritatea s-au centrat pe o singură idee: "N-aţi făcut nimic cu certificatele pînă acum, populaţia le-a dat pe orice, le-a vîndut pe la colţ de stradă. Ce-o să se întîmple cu cei care şi-au vîndut certificatele? Ce-o să se întîmple cu cei care au acum milioane de certificate? O să creaţi în societate o stratificare pe care nimeni nu o doreşte şi care va duce la o explozie socială foarte mare." Eu nu sînt atît de speriat, dar, oricum, ea trebuie să fie luată în considerare, avînd în vedere forţa pe care sindicatele o au. A apărut acum cîteva zile în ziare o ştire falsă, aceea că ar exista ideea să instituim principiul "omul şi certificatul". Noi am eliminat din start această posibilitate, care nu este constituţională, nu poţi să refuzi dreptul de proprietate al omului. Trebuie creată însă piaţa secundară a certificatelor.

Din punct de vedere conceptual, nu există o deosebire de nici un fel între ideile noastre şi cele pe care vrem să le discutăm astăzi, prezentate de Alin Teodorescu. Nouă ni se pare că procedeul practic de schimb este prea simplificat şi nu ştim dacă el va putea să funcţioneze. El este puţin influenţat de experienţa cehă, dar la noi diferenţele sînt foarte mari în nivelul de pregătire a populaţiei, şi tot acest proces nu va putea să aibă loc fără o pregătire foarte profundă şi pe parcursul a cîteva luni nu numai a populaţiei, dar şi a celor care vor lucra efectiv în contact cu populaţia, la bănci, la poştă sau în altă parte. Noi n-avem în România o reţea de informatică răspîndită pe teritoriu şi nu putem, deci, să facem apel la ea, centrele teritoriale de calcul nu acoperă reţeaua întregii structuri.

Aş vrea să pun în discuţie şi altă problemă. Noi am fost puşi în situaţii-limită aproape atunci cînd ni s-a spus că probabil ar fi util să se uite că s-au distribuit certificate de proprietate, pentru că ele au fost emise în aşa fel încît nu avut la bază o intenţie vădită de a îmbogăţi pe unii şi de a sărăci pe alţii. Se pleacă de la ideea că certificatele de proprietate nu sînt nominale, au avut drept de vînzare şi cumpărare. Mai mult, se pleacă de la ideea că la emiterea legii a existat intenţia ca această neclaritate să conducă la îmbogăţirea rapidă a unor persoane. Se mai aduce ca argument şi faptul că certificatele au fost tipărite într-o manieră foarte proastă, că sînt uşor de falsificat. Se pretinde că mai mult de 30%, pînă la 48%, din certificate ar fi deja concentrate în mîinile unor persoane aflate în ţară, dar şi în străinătate. Deci se acreditează ideea că încercarea de a soluţiona cele 30% în actualul sistem ar putea duce chiar la afectarea suveranităţii naţionale prin vînzarea ţării la preţuri de sold. În cadrul Consiliului pentru reformă noi nu am acceptat niciodată ideea asta şi sîntem într-un fel ambiţionaţi de faptul că trebuie să soluţionăm cît mai repede posibil problema 30%. Părerea mea este că acest proces trebuie să devină foarte rapid pus în aplicare, pentru că motivaţia pentru privatizare în România este din ce în ce mai redusă, datorită faptului că aceste certificate n-au avut încă o utilizare, dar şi datorită efectelor negative pe care privatizarea le-a avut în ultima perioadă prin popularizarea şi exagerarea unor cazuri mai speciale, spre exemplu Măgura Codlei. S-a creat impresia că există un scenariu care ar avea ca scop lichidarea economiei româneşti prin privatizare, fiind o concurentă foarte puternică a altor economii din lume. Cred că e spre binele tuturor, indiferent de partidele în care sîntem, să terminăm cît mai repede cu partea de privatizare de 30% şi să avansăm şi în cealaltă parte, pentru că economia României nu mai suportă mult actuala structură de proprietate. Pe termen lung economia românească nu poate să facă progrese decît eliminînd din cheltuielile pe care le face la nivel de buget sectorul de stat, care este imposibil, deocamdată, de eficientizat. Dintr-o analiză foarte recentă reiese că blocajul financiar este în proporţie de 98% datorat sectorului de stat. Deci privatizarea este în momentul de faţă o necesitate naţională. Am decis la Consiliul pentru reformă că nu se mai poate merge mai departe dacă nu facem propuneri foarte concrete de modificare a Legii privatizării. Noi pregătim un proiect de lege pe care îl numim "Lege pentru accelerarea procesului de privatizare", în care încercăm să corectăm lipsa de concordare între legile, hotărîrile, deciziile, ordonanţele care au fost luate în ultima perioadă şi care ne blochează pur şi simplu.

MEBO blochează capitalul străin

În tot acest complex mai trebuie amintit un aspect: sîntem acum în situaţia în care din ce în ce mai greu capitalul străin pătrunde în procesul de privatizare, e o realitate pe care trebuie să o semnalăm, pentru că ea poate să devină foarte periculoasă în viitor. Intenţia vădită de a acorda metodei de privatizare MEBO un rol mai important decît îl merită duce la o blocare definitivă a intrării de capital străin. Din acest motiv am avut o poziţie de blocare a legii MEBO. Ea ar putea să fie pînă la urmă reformulată foarte corect şi ar putea să fie un element foarte eficient de privatizare la întreprin-

deri mici şi foarte mici sau în anumite domenii, cum ar fi hotelăria mică, restaurante şi altele, dar proiectul de lege, aşa cum a fost prezentat, avea trei elemente imposibil de acceptat. Primul element ţine de faptul că unul dintre iniţiatorii legii are o dublă calitate, incompatibilă una cu alta, este şi senator, şi preşedinte al FPS (Emil Dima). Deci, ca iniţiator, s-a introdus pe sine în lege, de unde prevederea ca printre "membrii conducerii întreprinderilor supuse MEBO" să intre şi reprezentanţi ai FPS. Deci toată gama de ilegalităţi se putea desfăşura prin acest procedeu. În al doilea rînd, ne-am opus faptului că accesul la acţiuni MEBO îl au în mod direct cei care au avut o legătură cu întreprinderea, prin activitatea prezentă sau trecută. Încă o dată se readucea inegalitatea apărută prin diferite metode de privatizare încă din '90, aceea a marginalizării funcţionarului public. Sectorul sănătăţii, armata, învăţămîntul, nu au acces decît la ceea ce rămîne după ce muncitorul direct îşi manifestă opţiunea. Şi în al treilea rînd, această lege intenţionează să generalizeze procedeul MEBO, introducînd un articol prin care cere abrogarea tuturor celorlalte legi privind privatizarea. Din acest motiv ne-am opus, nu există un refuz de principiu faţă de metoda MEBO. În fine, MEBO nu asigură o capitalizare, este evident, dar este din ce în ce mai complicat să ne imaginăm metode de capitalizare şi prin alte metode de privatizare, pentru că apare din ce în ce mai pregnant în România un fenomen foarte îngrijorător, şi anume că numărul de falimente creşte foarte mult în perioada imediat ulterioară privatizării, tocmai din lipsă de capital, iar acolo unde s-a aplicat MEBO apare şi blocarea restructurării pentru că muncitorul devenit asociat foarte greu poate fi eliminat. Nu aş vrea să rămîneţi cu ideea foarte sumbră a imposibilităţii deblocării procesului de privatizare, el are dificultăţi foarte mari şi cred că n-ar fi corect din partea mea dacă nu aş arăta că în momentul de faţă cea mai complicată problemă a Consiliului pentru reformă este deblocarea acestui proces, care a depăşit cu mult stadiul certurilor cu dl. Dima. Cred că se cere o decizie politică de accelerare a privatizării, mergînd pînă la a emite hotărîri de guvern prin care să se privatizeze în termen ramuri sau întreprinderi. Deocamdată procesul de privatizare a căpătat în România din ce în ce mai mult un caracter pasiv. Ar mai fi ceva de adăugat, şi anume că din ce în ce mai mult se dezvoltă o teorie, nu numai la noi, şi în alte ţări, a economiei mixte, care pare că încearcă să obişnuiască populaţia cu ideea că nu este neapărat nevoie ca sectorul particular să fie prioritar, că este posibil să existe o economie mixtă în care sectorul particular să se manifeste foarte activ în domenii specifice, cum este în primul rînd sectorul terţiar, iar sectorul primar să fie într-o formă publică, care ar putea asigura în perioada de tranziţie o coordonare mai bună şi posibilitatea eliminării indisciplinei financiare şi a altor elemente de neconformism economic. Din păcate, teoria nu este o emanaţie a gîndirii economice româneşti foarte recente, ea există de mult timp în alte ţări, din acest punct de vedere poate avea efecte foarte puternice în societatea noastră.

Privatizarea se află acum în România într-un moment foarte important, şi pentru că din punct de vedere tehnic este într-un moment de rezolvări foarte speciale, dar şi pentru că asistăm la ofensiva unor teorii sau idei care încearcă să-i diminueze locul şi rolul. În acest context, ceea ce dl. Alin Teodorescu a făcut este un lucru pe care eu îl apreciez foarte mult. Intenţionăm să colaborăm într-un domeniu care pentru Consiliul pentru reformă ar fi esenţial, şi anume cu capacitatea pe care IMAS o are să aflăm realitatea: cît la sută din certificate sînt într-adevăr concentrate în alte părţi, cîte au rămas la populaţie, cîte au plecat.

"Programul 30%": ce vom putea cumpăra cu un certificat?

Alin Teodorescu: "Programul 30%", conceput de IMAS, are ca premisă faptul că Legea 58 nu trebuie schimbată, pentru că şi aşa autoritatea instituţiilor statului care au elaborat această lege este în declin. Schimbarea unei legi după emiterea a 15,34 milioane certificate de proprietate pe piaţă ar duce în mod cert la o scădere a autorităţii instituţiilor emitente. Nemodificarea Legii 58 înseamnă să te încadrezi în termenii ei, care cere două lucruri: transfer gratuit a 30% din capitalul social al societăţilor comerciale cu capital integral de stat şi vînzarea a 70% din capitalul social rămas. Fiind vorba de o distribuire gratuită, nu se pune problema nici unui preţ, nu are loc nici o tranzacţie de vînzare-cumpărare, nu are loc nici o evaluare. Deci ca să transferi gratuit 30% nu te interesează preţul, aşa cum la Legea 18, cînd ai transferat gratuit 10 hectare, nu te-a interesat că sînt în jurul Dorohoiului, unde e 200 dolari hectarul, sau în jurul Bucureştiului, 20.000 de dolari hectarul. L-ai dat înapoi dacă omul respectiv făcea proba posesiei la data cînd s-a format CAP-ul. În cadrul transferului gratuit, care are rolul economic şi juridic de improprietărire, participă toată lumea care îndeplineşte criteriile legii, indiferent că deţine un milion de certificate sau un singur certificat. Certificatul reprezintă o garanţie a dreptului de improprietărire. Dacă am

Alin Teodorescu

cedat voluntar această garanţie şi am transferat-o unei alte persoane, e treaba mea. Statul şi-a făcut datoria să îmi dea o garanţie că mă va improprietări. Programul are patru etape: FPP-urile sînt obligate să publice listele tuturor societăţilor la care deţin portofoliu de 30%, cu anumiţi indicatori menţionaţi în program, iar broşurile se pun în vînzare peste tot, în toată ţara. În acelaşi timp cu broşurile acestea care informează publicul despre cele 6.500 de societăţi comerciale aflate în gestiunea FPP-urilor în parte de 30%, se pun în vînzare 5 milioane de plicuri pretimbrate care conţin fiecare adresa FPP şi un formular de opţiune de persoană fizică sau de persoană juridică. Oamenii vor putea opta într-un interval de şase luni. Aceste opţiuni sînt procesate foarte simplu la fiecare FPP în parte, care obţine după două luni sau trei luni de la închiderea termenului de opţiune un tabel cu cele 1.500 de societăţi la fiecare FPP şi cu numărul de certificate optate şi numele optanţilor. Este un fel de opţiune publică naţională. Pentru că ni s-a spus că e ceva imposibil, am calculat: e nevoie de 20 de oameni pe schimb, două luni de zile, trei schimburi pe zi, şi, evident, computerele aferente, pentru fiecare FPP în parte. E o nimica toată în comparaţie cu efortul de distribuire a certificatelor de proprietate, care a fost mult mai mare decît acesta şi mult mai costisitor. Matricea conţinînd societăţile, persoanele şi numărul de opţiuni la fiecare în parte se comunică fiecărui Consiliu comunal, fiecărui Consiliu de sector, Prefectură, judeţ şi tuturor societăţilor comerciale aflate pe listă. În această clipă FPP-urile îşi încetează activitatea de transfer gratuit, dar ele trebuie să rămînă în calitate de fonduri mutuale. Am ajuns la societăţile comerciale care trebuie pregătite pentru acest program. Aceste societăţi comerciale au în faţă următoarele situaţii, să zicem: 100.000 de acţiuni de distribuit şi 200.000 de opţiuni, deci o acţiune este obţinută cu două opţiuni. Ce se întîmplă dacă coeficientul de transfer la societatea respectivă este de doi, dar eu am pus o singură acţiune? Atunci primesc 0,5 puncte de coeficient de transfer, care sînt înscrise în registrul acţionarilor, dar nu primesc dividende pînă cînd nu fac o compensare a acestor puncte între ceilalţi acţionari sau prin negociere cu societatea comercială respectivă care poate majora sau micşora capitalul social în aşa fel încît să elibereze o acţiune unitară. E greu de explicat, dar e simplu de făcut. Societăţile trebuie pregătite ca să poată să permită compensările de fracţiuni şi să plătească dividende. Acesta e tot mecanismul, se bazează pe poştă şi pe o campanie de imagine aşa cum a fost cea făcut în legătură cu certificatele de proprietate, care a dus la un rezultat care nouă ni se pare acum banal dar atunci a fost extraordinar de bun: 95% din persoane s-au dus şi şi-au ridicat certificatele. O asemenea campanie se mai poate face o dată pentru ca oamenii să opteze.

Una din situaţiile de coeficient de transfer este aceea în care pentru o societate comercială nimeni nu optează, e foarte puţin probabil, dar posibil. Ce se întîmplă cu pachetul de 30%? Soluţia din program a fost să se returneze la FPS şi să devină pachet de vîndut, nu de transferat gratuit, dar legea nu permite, trebuie să-l dai gratuit cu forţa, deci trebuie găsită o soluţie aici care nu s-a găsit pînă în prezent. A doua situaţie de transfer este aceea în care există o singură opţiune fizică, o singură persoană cu un singur certificat pentru întreg pachetul de 30%, iarăşi puţin probabil, dar posibil. Îi dai tot pachetul de 30%? Da, asta e legea. A treia întrebare foarte frecventă care mi s-a pus a fost ce se întîmplă cu dividendele actuale acumulate la nivelul FPP-urilor. Este undeva o încălcare a legii aici, pentru că acestea trebuie să se returneze societăţilor comerciale şi să fie plătite ca dividende pe acţiunile transferabile.

Care e efectul economic al "Programului 30%"? Nul. Nu aduce capital, nu schimbă managementul, nu creează un grup de presiune în interiorul adunării acţionarilor, nu schimbă poziţia societăţilor comerciale pe piaţă, nu le tehnologizează, nu aduce capital străin, dar aşa e legea, trebuie să transferi gratuit 30% din proprietate. Cine este principalul beneficiar al acestui program? Teoretic, instituţiile statului care se ţin de cuvînt; practic, FPS. De ce? Pentru că mişcarea liberă a acţiunilor obţinute prin transferul de 30% pe o piaţă chiar neorganizată îi dau o indicaţie asupra cotaţiei de preţ real. Observaţi, n-am vorbit de nici un preţ, dar preţul ca măsură a părţii de capital apare imediat.

Mircea Coşea: Acest program este foarte apropiat de ceea ce vrem să facem şi noi. Noi avem totuşi anumite obiecţii, mai mult tehnice. De exemplu, nu sîntem convinşi că întreprinderile vor face jocul pe care ar trebui să-l facă. Noi considerăm că lucrurile ar trebui să fie mult mai elaborate, în sensul găsirii unor metode fezabile în actualele condiţii ale României. Mai e un element care ne desparte: noi totuşi insistăm pe necesitatea evaluării. Sigur că schimbul este gratuit, dar evaluarea ar trebui să existe. Ideea de bază atunci cînd vorbim de evaluare este cea pe care dl. Alin Teodorescu a expus-o la urmă: cine cîştigă în prima etapă din acest lucru? FPS. Nu e vorba aici de valoarea economică, e vorba de un palier de la care plecăm şi care n-are nici o valoare practică. Toată filosofia discursului meu se bazează pe faptul că noi am început ceva şi n-am terminat, ca întotdeauna, şi că acum trebuie să ne gîndim la ce avem de făcut. Dacă ne mai gîndim încă vreo doi ani, se vor schimba guverne, partide, parlamente şi tot în haosul ăsta o să fim. Odată şi-odată trebuie să ne apucăm de treabă. Oportunitatea a fost că am găsit această colaborare cu "Programul 30%", indiferent de Fondul Monetar, de Banca Mondială şi celelalte.

Alin Teodorescu: Sondajele şi IRSOP şi IMAS din primăvara aceasta au arătat că s-a întărit tendinţa publicului de a cere privatizarea rapidă şi credinţa că Guvernul este pentru privatizare. E o ciudăţenie: oamenii încă mai cred că Guvernul poate să deblocheze situaţia. Problema este rezolvabilă acum din punct de vedere tehnic, dar este nevoie de voinţă politică, ca să fie rezolvată. Va fi oare aceasta găsită? Eu sînt în continuare optimist.

Pagini realizate de ANDREI CORNEA

ADRIAN MARINO

"Amintiri în dialog", o lectură ideologică

Alți critici vor vorbi, fără îndoială, pe larg, despre calitățile strict literare ale **Amintirilor în dialog**. Carte scrisă, incontestabil, foarte bine, de o eleganță sobră, calmă, echilibrată, fără resentimente și polemici acute. Carte în același timp lucidă, profund sinceră și autentică, netrucată și "neliterară". "Literatura", în evocarea epocii dramatice și plină de catastrofe, inclusiv morale și culturale, pe care am trăit-o, mi se pare de altfel o formă de frivolitate și superficialitate. Din care cauză, Matei Călinescu și Ion Vianu o și evită. Și foarte bine fac.

Autorii oferă, în primul rînd, un document de epocă, dublat de o confesiune discretă și profundă, scrisă cu detașare, pătrundere și mare onestitate. Radiografia ideologică a epocii este de prim ordin, completă în punctele sale esențiale. Și despre acest aspect cîteva sublinieri sînt necesare. Este, în treacăt fie spus, prima mărturie de epocă în care m-am regăsit integral. Fiindcă ea evocă sobru și lucid întreaga situație – deloc fardată și deloc simplă – a scriitorului și intelectualului român sub regimul comunist. Îl înțelegem (și ne înțelegem) acum mai bine, în întreaga complexitate a dramei sale. A-i da "note" la purtare, azi, este foarte ușor. A-l înțelege și a-l judeca în mod obiectiv este mult mai greu. **Amintirile în dialog** ne ajută să depășim acest serios handicap, într-un fel inevitabil.

Ne aflăm deci în perioada 1950–1975, în plin regim "totalitarist-colectivist", în care "realitatea totalitară" condiționează și determină toate actele existenței. Intolerabilă îi apare mai ales lui Matei Călinescu "invazia mentală totalitară", pe plan spiritual, și condiția de "ostatic al puterii" pe plan social. Cînd n-ai vocație "eroică" (mărturisită) de rezistent și luptător, ce atitudine poate lua un scriitor român tînăr ce dubutează și care, deocamdată, nu întrevede nici o ieșire, nici o soluție, din nici o direcție? Este de fapt cheia întregii epoci și a tuturor soluțiilor sale de supraviețuire. Matei Călinescu are curajul să-și recunoască "pesimismul", "credința mea sumbră în eternitatea sistemului". La fel mărturisește și Ion Vianu: "Convingerea, pe care o împărtășeam împreună cu 99,9% din populație, că sistemul era ireversibil". Aceste mărturii confirmă din plin – spus foarte în trecere – ceea ce am denumit, anterior, într-un "serial" tot din "22" (7–8–9–10/1993): **Mitul "situației ireversibile"**. El explică, de fapt, întreaga viață intelectuală a epocii, începînd cu problema "colaborării" cu regimul. Cum se punea ea, în esență, în situația și concepția celor doi scriitori?

Parcurgem cu acest prilej pagini de o mare sinceritate și nu mă îndoiesc de o profundă mortificare interioară cînd au fost scrise. "Colaborare" – sau ceea ce definim azi prin acest cuvînt, care nu acoperă integral realitatea epocii – devenise o formă, aș spune normală, inevitabilă, obligatorie, de supraviețuire și manifestare culturală. Sau cum mărturisește chiar Matei Călinescu: "Eram forțați să supraviețuim camuflat în teritoriu ideologic inamic."; "Intram de fapt într-un joc dublu foarte complicat.". El consta, pe de o parte, din "acceptarea cenzurii", iar pe de alta din efortul de a introduce, "prin contrabandă", idei "potrivnice doctrinei estetice oficiale" (p. 77). Totul consta în esență dintr-o savantă și abilă simulare. Ea era încurajată, într-un fel, chiar de critica oficială, de vreme ce însuși Paul Georgescu (pe atunci mare maestru de ceremonii critice) profesa și el, în modul cel mai cinic, doctrina "ambalajului" (p. 151). Totul este doar a salva aparențele cu prețul, evident, al dublicității, ambiguității și simulărilor fără număr. Strîns bine cu ușa, Matei Călinescu mărturisește sincer (ceea ce-l onorează) că "nu știe ce-ar fi făcut". Dar că ar fi încercat să rupă "legătura diabolică" la prima ocazie. Mă întreb: cîți scriitori români au curajul, azi, al unor astfel de mărturisiri esențiale? Carte iritantă, în felul său, aceste **Amintiri în dialog** au imensa calitate de a demistifica, de a împinge luciditatea pînă la capăt. O stimez în mod deosebit, fiindcă (eu și alții) am parcurs un itinerar sufletesc foarte apropiat.

Ion Vianu și Matei Călinescu la lansarea volumului "Amintiri în dialog", joi 17 martie, la librăria Mihail Sadoveanu

Nu riguros identic, totuși. Deoarece, cum subliniază foarte apăsat același Matei Călinescu, nu există în astfel de situații decît "cazuri individuale". "Colaborare", "capitulare", "trădare"? Toate aceste acuzații – atît de frecvent auzite și azi – nu pot fi analizate și judecate decît de la caz la caz. Este poate cel mai mare adevăr al acestei cărți profunde, care taie – în felul său – în carne vie. Sînt integral deci de acord cu Matei Călinescu atunci cînd afirmă, foarte apăsat, că **"nu trebuie să judeci oamenii pe categorii"**. "Obligația etică de a nu judeca pe categorii, **de a nu gîndi omenescul în categorii**, ci doar în termeni individuali, e o chestiune de conștiință personală, mai subtilă, mai complicată, mai dificilă." (p. 61) În astfel de situații nu există boli, ci numai bolnavi. Nimeni nu vorbește **pro domo** și nici nu se apără. Dar "înșiruirile acuzatorii de nume, aruncarea unor cazuri umane diferite în aceeași oală a condamnării globale sînt pe plan intelectual și moral inacceptabile; trebuie timp și, iarăși, multă atenție – graba nesocotită poate să se transforme pe negîndite într-o crimă a spiritului" (p. 165). Ea a fost comisă, în treacăt fie spus – poate cu bună credință, poate cu rea credință –, de foarte multe ori după 1989.

MATEI CĂLINESCU
ION VIANU
AMINTIRI ÎN DIALOG

Dar adevărul fundamental acesta este: să fim mai puțin categorici în generalizări și "mai atenți la nuanțele cazului individual". Într-un sistem "bazat pe dictatura minciunii", "a asigura **posibilitatea** supraviețuirii adevărului – iată ce i se cere scriitorului" (p. 176). Cine nu este scriitor poate fi integral rigorist și radical. Dar cine este și **scriitor și rezistent** în același timp poartă o dublă povară, uneori insuportabilă. Numai cine a trăit-o efectiv (și ei au fost mulți printre noi) poate înțelege cît de cumplită a fost. Este pentru prima dată, după 22 decembrie, cînd astfel de situații atroce sînt prezentate cu toată luciditatea și în toată duritatea lor. Ceea ce face din **Amintiri în dialog** o mărturie esențială și, deocamdată cel puțin, de neînlocuit.

Dacă lucrurile stau astfel – și ele așa stau, fără îndoială –, exilul reprezintă în același timp o formă de "protest individual" și o "ultimă soluție" strict personală. Nimeni nu poate decide, decît cel în cauză. Nu-l poate justifica și "scuza". Nimeni nu poate înțelege, în mod exact, dificultățile subiective și obiective ale exilului. Și asupra acestui punct Matei Călinescu și Ion Vianu sînt de acord. Aprobat sau condamnat, exilul rămîne o experiență limită, strict individuală, cu profunde implicații existențiale. Un act de decizie supremă, irepetabilă și ireversibilă. Cînd se va scrie și la noi cu calm despre această temă ultrasensibilă, paginile lui Matei Călinescu și Ion Vianu (moraliști de clasă) vor deveni obligatorii și de referință. Etapele luării deciziei la Matei Călinescu, culminînd cu o audiență memorabilă la Ștefan Andrei, sînt de un profund adevăr uman. Scena are toate șansele să devină antologică. Am explicat într-o carte recentă de ce n-am putut adopta aceeași soluție. Infirmitate, probabil. Ceea ce face deosebit de stimabili pe cei doi autori și din acest motiv este că nici acum ei nu adoptă nici un fel de gesticulație patetică și eroică, nu-și inventează supreme atitudini și motivări politico-patriotarde.

Nu știu ce destin și recepție ideologică va avea această carte. Dar ea exprimă, din punctul meu de vedere, în plan pur social, și poziția intelectualului român de extracție medie, burgheză, de mare tradiție, bine consolidată pe valorile sale. O adevărată profesie de credință a unei categorii care dă verticalitate și vitalitate întregii culturi și societăți românești ce nu s-a lăsat "ceaușizată". Viitorul României postdecembriste depinde de altfel în mod esențial de refacerea acestei pături sociale. Stimez profund pe Matei Călinescu și Ion Vianu și fiindcă ei se declară pe față "burghezi". Fără nici o ostentație, dar cu cea mai mare determinare.

MIHAI ZAMFIR

Amintirile unor băieți de familie

Aluzia cuprinsă în titlu semnalează, printr-un contrapunct aproape tragic, două momente ale istoriei societății românești. Dacă Ion Petrovici simbolizează România prosperă și solidă, plină de speranță, unde un tînăr înzestrat a putut atinge spontan cea mai înaltă recunoaștere socială și profesională, Matei Călinescu și Ion Vianu, în cartea lor **Amintiri în dialog** (Ed. Litera, 1994), simbolizează prăbușirea aceleiași Românii. Iar autoironia amuzată cu care profesorul Petrovici se declara "băiat de familie" va fi înlocuită, în **Amintiri în dialog**, cu conștiința gravă a apartenenței la un tip de "familie" marcată de istorie, la familia intelectualilor de bună calitate, ce nu-și mai avea locul în România comunistă. Dialogul fiului lui Tudor Vianu cu scriitorul "lichterian", asistent la catedra lui Tudor Vianu, se transformă în ceva cu mult mai important decît două autobiografii paralele: se transformă într-o extraordinară carte despre ultimele decenii de istorie românească.

Se pot realiza mai multe lecturi ale textelor cu aparențe epistolare (10 scrisori masive, urmînd firul cronologic), scrise de Matei Călinescu și Ion Vianu. Pentru că Matei Călinescu și Ion Vianu psihanalizează, fiecare în felul său, cu maximă sinceritate, zone sensibile din conștiința intelectualului român (prin extindere, a intelectualului din Est). Ni se înfățișează condiția exilului, problemă fundamentală a celor doi, rareori prezentată, probabil, cu atîta luciditate la noi; apoi traumele suferite de conștiința lor (și a noastră) în relația cu Puterea; asistăm la proba de foc a contractului cu Securitatea în regimul comunist, veritabilă "probă inițiatică" a fiecăruia, în deceniile cruciale traversate.

Însăși cuprinderea atîtor sugestii de reflecție dă o idee despre remarcabila bogăție a acestei cărți. Personal, din rațiuni ce țin mai cu seamă de planul ficțiunii (pe care cei doi îl ating uneori parcă involuntar), am fost atras de lecția de istorie contemporană a României, cuprinsă în paginile **Amintirilor în dialog**. Doi tineri se nasc în familii aparținînd "lumii bune" a Bucureștilor anilor '30; copii fiind, asistă la catastrofa războiului, a ocupației sovietice și a comunizării țării; se formează, fizic și intelectual, pe cînd, în jurul lor, totul se prăbușea. Experiență-limită: notarea și comentarea lucidă a acestei experiențe, după trecerea a patru decenii, reprezintă aspectul fascinant al cărții.

Oricît ar părea de curios, istoria postbelică a României ne este puțin și parțial cunoscută. Știm

MATEI CĂLINESCU ION VIANU AMINTIRI ÎN DIALOG

MIRCEA MARTIN

Tema alegerii

"Habent sua fata libelli" – sună faimosul dicton care nu conține numai o înțelepciune livrescă. Au, într-adevăr, și cărțile soarta lor, ca și oamenii. Dar nu despre ce cred că se va întîmpla cu această carte de acum încolo îmi propun să vorbesc, ci despre ceea ce a făcut-o posibilă, despre "devenirea (ei) întru ființă" (dacă îmi e permisă o asemenea deturnare terminologică), despre soarta ei dinainte de a se naște, adică despre viața oamenilor care au stat la originea ei.

Pentru ca această carte să apară a fost nevoie să se întîmple cîteva coincidențe, unele fericite, altele mai puțin. A fost nevoie ca Matei Călinescu și Ion Vianu să se nască în același an (1934), să urmeze aceleași școli, să fie colegi și, mai ales, prieteni. Au fost vacanțele petrecute împreună la vila lui Tudor Vianu de la Zamora, au fost întîlnirile modelatoare cu marele profesor, prietenii comuni, revelațiile și dezamăgirile comune. A fost alegerea exilului, comună și ea, chiar dacă nu sincronă: în 1973 Matei Călinescu, lector de română, pe atunci, la Bloomington, se decide să "rămînă" în Statele Unite; în 1977, Ion Vianu va părăsi și el țara, nu însă înainte de a fi scris despre abuzurile psihiatrice cu motivație politică din România, nu înainte de a-și fi exprimat aderiunea la "mișcarea Goma", respectiv la Charta '77 de la Praga.

În momentul în care părăseau România, cei doi viitori co-autori lăsau în urmă un nume pe care și-l făcuseră deja, lăsau o operă, în cazul lui Matei Călinescu o operă cu totul remarcabilă, de critic, de scriitor și de profesor, cu peste zece volume apărute, foarte bine primite și întipărite în conștiința publică. Ion Vianu, în ce-l privește, lăsa nu doar scrierile sale, ci o întreagă bibliotecă, biblioteca pe care o scrisese tatăl său, cu care acesta înzestrase cultura română. Și, totuși, ei s-au decis să renunțe la reputația cîștigată și să reia totul, sau aproape totul, de la capăt, unul în America, altul în Elveția. Decizia lor spune ceva despre condiția intelectualului sub totalitarismul comunist.

Pentru ca această carte să se nască a mai fost nevoie ca Ion Vianu și Matei Călinescu să rămînă prieteni, să nu se despartă de limba română, să-i preocupe soarta acestei țări în continuare, să-și pună cam aceleași probleme pe care ni le puneam și noi, aici, înăuntru, și să și le comunice într-o corespondență bine întreținută, ca și prietenia lor. Nu întîmplător, despre **prietenie** e vorba adesea în cuprinsul cărții de față, despre prietenie ca instanță morală, ca miracol al identificărilor fericite, ca șansă de supraviețuire într-un climat opresiv.

Despre încercările prieteniei, căci experiențele intime au loc pe fundalul social bine cunoscut al României din acea **eră a suspiciunii**, cum am putea numi perioada așa-zisei "dictaturi a proletariatului". Teroarea din anii '50, speranțele, iluziile și deziluziile anilor '60, funestele "teze din iulie" 1971, întărirea cenzurii și instaurarea terorii după 1977 etc., iată cîteva referințe. Și, în paralel, situația din țările de azil, dificultatea de a fi român în străinătate, libertatea și consistența ei într-un mediu unde nu i se mai opune nici un zăgaz, nici o rezistență, limitele imaginației și ale imaginabilului, ale înțelegerii imaginative.

Fiecare din aceste teme ar merita o discuție aparte, ca și punctele de vedere exprimate de cei doi autori. M-aș mulțumi să vă spun, deocamdată, că am citit această carte pe nerăsuflate, aproape cu nesaț, nu numai cu o curiozitate intelectuală, ci și sentimentală. Cartea e scrisă frumos, uneori seducător de frumos, răzbunător de frumos – aș fi tentat să spun –, autorii lăsînd impresia că vor să răzbune în acest fel despărțirea (fie și intermitentă) de limba română.

Nu este însă o carte de literatură. Există, fără îndoială, cîteva schițe, cîteva nuclee epice, există o intensitate a expresiei care fascinează pe alocuri, dar miza cărții e alta: abordarea directă, frontală, sinceră, neconcesivă. Este cartea unei confesiuni intelectuale, a unei mărturii umane, o mărturie care ne implică pe toți, de fapt, pentru că tema care revine, supra-tema acestei cărți este tema **alegerii**.

Matei Călinescu și Ion Vianu au ales, în felul lor, s-au hotărît să părăsească ambiguitatea în care au trăit o vreme, limbajul dublu, schizofrenia – un termen pe care doctorul Vianu sînt convins că-l acceptă în context – și s-au îndreptat spre o lume liberă, înfruntînd avantajele și dezavantajele acestei tardive libertăți. (Deși pentru a te simți liber nu e niciodată prea tîrziu!) Noi, ceilalți, am decis să rămînem, adică să ne întoarcem atunci cînd am putut pleca și am fi putut rămîne "dincolo". Iar unii, cei mai mulți, nici n-au avut posibilitatea să aleagă. Nu (mă) voi întreba – nici măcar retoric – cine a făcut mai bine și de ce. Este sigur că, plecînd, despărțindu-se de noi și de țară, cei doi prieteni ai noștri au ales nu numai libertatea, ci și **normalitatea**. Normalitate care pentru noi a fost – și va rămîne încă multă vreme, din păcate – un ideal infinit distant. În acest climat al normalității ei s-au putut regăsi pe sine, au putut redeveni ei înșiși. Și-au putut duce gîndurile pînă la capăt, și-au recîștigat demnitatea profesională, intelectuală. Cartea de față ne face martorii unui proces de conștiință, ai unui bilanț interior. Nici unul dintre autori nu regretă pasul făcut și riscurile – în cazul lui Ion Vianu, extrem de mari – asumate. Scrisorile lor, gîndurile pe care le schimbă fără să se menajeze, se încheie cu o confirmare. Mai ales în paginile lui Matei Călinescu se simte un fel de pledoarie subtextuală autojustificativă; despărțirea, ruptura i-au produs melancolie, nu nostalgie.

Și, totuși, nu sînt deloc sigur că atît Ion Vianu cît și Matei Călinescu nu păstrează nostalgia a ceea ce ar fi putut să scrie și să fie dacă ar fi rămas în România. După cum noi înșine, cei de aici, probabil că întreținem o nostalgie similară, legată de ceea ce am fi putut să facem și să fim dacă ne-am fi stabilit în Occident. Pe acest teritoriu ipotetic, extrem de fragil și perfect imaginativ cred că ne putem întîlni respectîndu-ne în primul rînd opțiunile. Care nu sînt, de fapt, atît de diferite pe cît vrea Istoria să ne facă să credem. Dar care continuă să ne definească. Sîntem fiecare ceea ce sîntem în circumstanțele noastre și cu opțiunile noastre.

*(Cuvînt rostit cu prilejul lansării **Amintirilor...**)*

Matei Călinescu

Ion Vianu

infinit mai mult despre epoca interbelică, sîntem informați, prin sinteze ce fac autoritate, asupra secolului trecut, dar ne stăpînește o ignoranță aproape vinovată cu privire la istoria noastră din ultimele decenii. Că această ignoranță a fost intenționat și criminal întreținută – nu încape îndoială. Că informațiile ce ni s-au oferit, oficial și oficios, erau trunchiate și părtinitoare – este evident. Dar rezultatul deceniilor de dezinformare rămîne, astăzi, unul singur: necunoașterea aproape generală, mai ales de către tineri, a istoriei postbelice.

Fără să-și propună, evident, umplerea acestei lacune, Matei Călinescu și Ion Vianu, povestindu-și "anii de formare", realizează, cu mînă de maestru, radiografia societății românești din perioada 1945–1975. Defilează prin fața noastră tragedia familiilor de intelectuali la începutul teroarei; școala în convulsii și alegerea unei cariere; începerea și agravarea persecuțiilor, cărora le cad pradă chiar și unii copii, precum Miron Chiraleu, căruia cartea îi este dedicată; primele confruntări cu Securitatea, învățarea dublului limbaj și a dublului comportament etc. În acest vîrtej istoric, căruia nu i te puteai sustrage, fiecare dintre cei doi tineri, excepțional înzestrați, aducea entuziasmul vîrstei, dorința de cunoaștere universală și o doză neverosimilă de puritate. Evoluția în cele din urmă **frumoasă** (în sens goetheean) a celor doi prieteni (fiecare reușind să-și compună și să-și salveze o **schöne Seele** proprie) n-a ținut doar de miracol, ci și de ingeniozitatea fiecăruia. Scurta copilărie petrecută în timpuri încă "normale" va deveni pentru ei un teritoriu de vis, o Arcadie din care își vor extrage energia pentru a putea ulterior rezista.

Istoria celor doi ilustrează un fapt neașteptat și paradoxal: un intelectual autentic, de tip european pur, s-a putut forma, totuși, în România, chiar și în condițiile vitrege ale dictaturii. Lecția **Amintirilor în dialog** este, în cele din urmă, reconfortantă, în ciuda traumelor psihice îndurate de autori. Societatea românească interbelică a avut deci suficiente resurse pentru a supraviețui încercărilor din anii '40–'60 și pentru a se regenera de la sine.

S-a născut în exil o nouă carte importantă a anilor de după decembrie 1989; regăsim în ea universul cultural al României ultimului secol, grefat pe experiența dramatică a exilului. Căldura interioară cu care acest text confesiv a fost scris este păstrată intactă la lectură și se transmite cititorului cu o forță pe care doar talentul o poate da.

Pe marginea Amintirilor în dialog vom publica în numărul următor al revistei noastre intervenția lui Ion Bogdan Lefter, ca reprezentant al unei generații "din ce în ce mai puțin «tînără» și din ce în ce mai mult «de mijloc» (deși continuu să mă simt amic, coleg și congener cu studenții mei de la Universitate)" – după cum mărturisește Ion Bogdan Lefter.

ILIE ŞERBĂNESCU

"Statul bunăstării sociale" în faţa sfidărilor competiţiei economice

Suedia se schimbă. Pentru unii este vorba de prăbuşirea "statului bunăstării sociale" şi, implicit, a "modelului suedez" care îl întruchipa. Schimbarea este pusă în legătură cu sfidările necruţătoarei competiţii internaţionale de la sfîrşitul secolului XX şi începutul mileniului III care scot din joc societăţile neconcurenţiale cu tendinţe etatist-paternaliste. Pentru alţii n-ar fi vorba decît de mici reţuşuri tocmai pentru ca "statul bunăstării sociale" ("welfare state") să supravieţuiască, prin adaptare, noilor provocări. Realitatea este că "modelul suedez" se află la strîmtoare. Social-democraţii înşişi – artizanii acestui model şi în continuare cea mai importantă forţă politică în Suedia – recunosc necesitatea unor amendări serioase ale "modelului", incluzînd abdicări care îl pun de fapt în discuţie. Fără îndoială, Suedia, în sine şi mai ales prin comparaţie cu alte ţări, "rămîne – ne spunea dl. Göran Skånsberg, cunoscut comentator al Corporaţiei suedeze de radioteleviziune – un stat al bunăstării sociale, dar treptat se îndepărtează de ceea ce în imaginea multora reprezintă "modelul suedez".

Providenţiala redistribuire?

În lume, Suedia este cunoscută ca ţara industrial dezvoltată cu cele mai mici diferenţieri sociale. Aceasta graţie unui sistem, impus de zeci de ani de guvernările social-democrate, care redistribuie veniturile pe baza unei impozitări înalte şi progresive şi unor cheltuieli sociale masive cu destinaţie generală dar neliniară, concentrată fiind asupra păturilor mai defavorizate. Redistribuirea prin bugetul statului, împreună cu diferitele sisteme de securitate socială organizate în regim de asigurări pe baza contribuţiilor financiare personale, au fost concepute să realizeze o protecţie socială deosebit de complexă şi de nivel ridicat. Iar asigurarea principalelor servicii sociale în gestiune publică (proprietate, administrare) sau cu o puternică implicare a statului era aproape un principiu al garantării caracterului lor "social". Modelul părea ideal. Funcţiona. Se arăta suficient de productiv pentru a exista ce să se redistribuie şi destul de echilibrat spre a nu-i descuraja să se mai străduiască pe cei de la care se lua şi spre a nu-i încuraja de fapt pe cei cărora li se da. Suedia nu se număra printre ţările cu performanţele cele mai înalte în materie de produs brut pe locuitor, dar, cu luarea în considerare a puternicei dar mai greu cuantificabilei componente "publice" a protecţiei sociale, avea neîndoios un nivel de trai printre cele mai ridicate. Oricum se putea lăuda ca ţara cu cei mai săraci bogaţi şi cei mai bogaţi săraci din lume.

Emblema Volvo – un caz aparte

Vremurile s-au schimbat şi multe sînt acum altfel faţă de perioada cînd a fost conceput, construit şi desăvîrşit "modelul suedez". Suedia nu mai este ţara privilegiată de după cel de-al doilea război mondial, cu o industrie neatinsă de distrugerile acestuia şi cu pieţe sigure în exterior, toate avide exact de materiile prime (fier, lemn) larg disponibile în ţară şi de produsele industriale realizate pe baza acestora. Suedia trebuie să-şi procure din afară întreg necesarul de hidrocarburi, care contează în proporţie de peste jumătate în balanţa sa energetică globală. Problema pieţelor devine mereu mai acută. Cu o piaţă internă sub 10 milioane locuitori, nimic nu poate fi judecat în Suedia fără o privire spre exterior. "Din toate cîte puţin" înseamnă în Suedia dezastru. Industria suedeză nu a căzut în această capcană şi, spre a rezista în competiţie, şi-a căutat şi îşi caută în permanenţă "creneluri" – domenii înguste în care să fie însă la vîrf, din arealele precum electrotehnica, electronica, telecomunicaţiile –, precum şi "nişe", fisuri şi mai înguste, în general la graniţa dintre domenii, unde marile concerne internaţionale lasă locuri libere. Companiile suedeze au avut de ales între a muri şi a ieşi ofensiv pe pieţele externe, acceptînd asocierea, fuziunea, chiar absorbţia, şi oricum transnaţionalizarea. ASEA, marele concern din electroenergetică, a trebuit să se unească cu un alt gigant al unei pieţe mici, compania elveţiană Brown Boveri, pentru a rămîne în competiţia mondială. Acum trustul se numeşte ABB. Altă mîndrie a Suediei, SAAB, a fost nevoită să se "asocieze" cu General Motors, deşi cu un asemenea realmente colos este greu să te bucuri de egalitate. Într-un controversat acord de schimb de acţiuni şi colaborare în dezvoltarea de motoare şi camioane grele s-a aflat pînă de curînd celebrul Volvo cu nu mai puţin celebrul Renault. Schimbul de acţiuni a fost anulat de către compania suedeză, ea însăşi de fapt un tentacular concern transnaţional care îşi derulează jumătate din cifra de afaceri pe pieţele externe şi ai cărui salariaţi sînt în aceeaşi proporţie cei din ţară. Pusă pe seama încercării de a salva identitatea lui Volvo – pentru mulţi un fel de simbol naţional al Suediei –, mutarea se dovedeşte extrem de costisitoare, aducînd pierderi de miliarde de coroane care nu vor putea fi absorbite decît de succese de mulţi ani de aici încolo.

Standardele europene

Suedia trebuie să facă şi ceea ce poate nu vrea. S-a ţinut departe de Piaţa comună pe cînd aceasta era o structură aproape exclusiv economică. Şi a făcut-o în numele neutralităţii politice. Acum aderă la Piaţa comună cînd aceasta are ambiţia de a deveni şi o entitate politică. Realitatea este că poate n-o fi chiar bine în interiorul Pieţii comune – numită acum Uniunea Europeană –, dar în afara ei, pentru o ţară europeană, înseamnă sinucidere economică. Suedia a înţeles, a aderat şi deci trebuie în prezent să accepte şi multe servituţi ale participării directe la Uniunea Europeană. Printre altele, standardele economice – mult mai concurenţiale, şi "standardele sociale"– mult mai "joase". Ceea ce presupune abdicări de la "modelul suedez".

Inconvenientele "modelului suedez"...

De fapt se observa că acest model însuşi prezenta în practică inconveniente. Înainte de toate, se dovedea mereu mai costisitor la o rată de recompensare economică tot mai mică. Beneficiarii protecţiei sociale şi sistemului de redistribuire a veniturilor creşteau obiectiv pe seama fenomenului natural al "îmbătrînirii" populaţiei (care schimbă negativ economic raportul dintre cei ce întreţin şi cei de întreţinut social). Dar şi "subiectiv", pe seama mai măruntelor sau mai marilor, dar tot mai numeroaselor, încercări de a trage profit de pe urma "statului bunăstării sociale". De pildă, încurajat de plata cvasiintegrală a salariului în concediul medical, absenteismul a luat o amploare nebănuită, oricum mult peste normele din societăţile concurenţei neiertătoare. "Statul bunăstării sociale" nu putea fi perpetuat decît la o impozitare tot mai împovărătoare, distrugătoare a motivaţiei muncii şi afacerilor. Companiile suedeze se plîngeau că – prin impozitarea ridicată şi costurile înalte legate de forţa de muncă (nu atît salarii cît mai ales diverse contribuţii sociale) – sînt puse într-o situaţie dezavantajoasă în competiţia internaţională şi ameninţau să-şi disloce operaţiunile pe alte pieţe cu condiţii mai favorabile, evident în detrimentul ocupării forţei de muncă autohtone. Din motive similare, companii străine, în ciuda multiplelor avantaje legate de infrastructură şi mediul de afaceri, deveniseră rezervate faţă de noi investiţii în Suedia. Semnalul de alarmă l-au constituit tendinţele de scădere a productivităţii muncii, puse în legătură cu descurajarea motivaţiei muncii datorită impozitării progresive excesive, diferenţierilor nete relativ mici între salarii şi ecartului nesubstanţial de cîştig între "donatorii" şi "beneficiarii" sistemului de protecţie socială. Rigidităţi contraproductive au apărut din cauza absenţei concurenţei în serviciile publice. Şi nu mică este mirarea să afli că, într-o ţară scandinavă – care trece în lume drept monument al ordinii şi corectitudinii – operează destule mijloace balcanice. Şi aceasta pentru simplul fapt că, în "statul bunăstării sociale", multiplele drepturi şi facilităţi legale se obţin pe baza unor – de asemenea multiple – acte şi aprobări de la o birocraţie care, se pare, nu se dezminte nici unde.

...şi abdicările de la acesta

Prilejul de nepierdut al schimbărilor necesare l-a constituit prăbuşirea comunismului ca sistem în Uniunea Sovietică şi Europa de Est. Unii spun că aceasta n-ar fi fost numai un prilej, ci chiar motivul, afirmînd cu cinism că, spre deosebire de trecut, capitalismul acum victorios nu mai are nevoie de vreo vitrină cu care să demonstreze că poate fi nu doar mai productiv şi eficient, dar, dacă vrea, şi mai "social" decît comunismul. Şi o asemenea miză n-ar mai exista acum.

Cert este că pas cu pas s-au făcut retractări de la "statul providenţial". Ajutorul de şomaj coboară la 80% (de la 90%) din salariu, iar primele două zile de concediu medical nu mai sînt plătite (pentru combaterea absenteismului). Sînt schimbări ce par derizorii, dar care pentru standardele suedeze reprezintă adevărate "revoluţii". Nu lipsesc însă şi adevăratele revoluţii. Competiţia este introdusă în serviciile publice. Privatizarea pătrunde în acestea. Şcolile private pot concura cu cele de stat nu numai la atragerea de elevi, ci şi a alocaţiilor publice destinate învăţămîntului. Pacienţii îşi pot alege în sistem concurenţial doctorii, ieşind de sub condamnarea medicului "arondat". În competiţia pentru alocaţii, sectorul public şi cel privat beneficiază de o inexistentă practic pînă acum egalitate de tratament în serviciile sociale. Iar utilităţi şi servicii publice – precum transporturi, telecomunicaţii, electricitate – se "demonopolizează", deschizîndu-se privatizării şi concurenţei.

Social-democraţia presupune economie de piaţă

Într-o interesantă discuţie asupra semnificaţiei acestor retractări de la modelul "clasic" suedez, împărtăşeam d-lui Göran Lennmarker, membru marcant şi parlamentar al Partidului Moderat, că este instructiv să se scrie în România despre realităţile, problemele şi confruntările "modelului suedez" pentru că acesta face la noi obiectul unei diversiuni politice. În timp ce politicieni de inspiraţie liberală nu scapă prilejul de a arăta că aceste retractări demonstrează clar că "socialismul" nu mai ţine nicăieri, nici chiar în varianta sa social-democrat-scandinavă, cei care nu pot gîndi decît ca în trecut, dar care se află din păcate la putere, arborează nu din convingere ci fariseistic etindardul social-democrat pentru a arăta că sînt împotriva capitalismului sălbatic, deşi cu aproape întreaga economie în mîna statului nu există deocamdată nici un pericol de capitalism, şi agită, din raţiuni electorale, "modelul suedez" pentru a evidenţia spre ce protecţie socială tind, deşi economia sleită nu oferă nici o acoperire unor asemenea promisiuni. Dl. Lennmarker a zîmbit şi a spus: "Ştiţi, la noi a existat şi există o economie de piaţă. Peste 80% din economie este în proprietate şi gestiune privată. Nimeni n-a împiedicat cu nimic vreodată economia de piaţă să funcţioneze. Cu excepţia unor servicii sociale pe care le-au rezervat sectorului public, social-democraţii înşişi n-au făcut decît să redistribuie veniturile în beneficiul păturilor defavorizate. În rest au lăsat economia de piaţă să opereze".

Editura CLAVIS

excută la preţuri convenabile
cărţi de vizită, foi antet, pliante, cataloage, afise, postere, ferpare, felicitări, formulare tipizate etc.
Adresa: Calea Victoriei 120,
Tel 614.17.76, Tel/fax 311.22.08

Gabriela Adameşteanu (redactor-şef), Rodica Palade (redactor-şef adjunct), Andrei Cornea (redactor-şef adjunct), Ilie Şerbănescu (publicist comentator), Dan Perjovschi (director artistic), Oana Armeanu (actualitate socială), Horaţiu Pepine, Marian Chiriac, Raluca Stroe-Brumariu (actualitate politică), Florina Popa (şef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (corectură), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (şef serviciu difuzare), Mihnea Chiuia (difuzare), Flori Suva, Ioan Condor (publicitate). Rubrici permanente: Tia Şerbănescu (comentariu politic), H.-R. Patapievici (eseu). Corespondenţi externi: Adrian Niculescu (Milano), William Totok (Berlin), Ion Miron Damian (Paris).
Responsabil de număr: Oana Armeanu
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel. 614.17.76, Tel./fax 311.22.08

Acest număr a apărut cu sprijinul Fundaţiei Soros

ISSN-1220-5761

Tipărit la "TIPOREX" SA Calea Plevnei 114
Tehnoredactare computerizată Adrian Baltag, Alexandru Cirip
Revista "22"